

2018-2019

////////////////////////////////////

Inhoud

Inleiding	3
Doelstellingen en acties: waar staan we vandaag en wat doen we extra?	4
SD 1: Tegen 2019 is de participatie van personen van buitenlandse herkomst aan het maatschappelijke leven significant verbeterd	4
OD 1.1: We zetten in op empowerment van personen van buitenlandse herkomst zodat ze sociaal en economisch kunnen participeren.....	4
OD 1.2: Organisaties en voorzieningen verhogen de toegankelijkheid van hun aanbod voor personen van buitenlandse herkomst	9
OD 1.3: Besturen, organisaties en voorzieningen met een maatschappelijke opdracht leveren inspanningen om tot een personeelsbestand dat de diversiteit onder de bevolking weerspiegelt te komen.....	18
SD 2: De kennis van het Nederlands bij anderstaligen is versterkt	20
OD 2.1: We maken werk van een behoeftedekkend aanbod Nederlands als tweede taal ..	20
OD 2.2: De Vlaamse overheid voert een taal(promotie)beleid en we stimuleren de voorzieningen om een taalbeleid te voeren.....	22
SD 3: Wederzijds respect ten aanzien van personen met een andere herkomst is merkbaar toegenomen	26
OD 3.1: We werken aan een genuanceerde beeldvorming over diversiteit en gaan stereotypering tegen.....	26
OD 3.2: Ieder beleidsveld bestrijdt discriminatie en racisme	27
OD 3.3: Sociale partners, onderwijspartners, sociale organisaties, lokale besturen, media en verenigingen van personen van buitenlandse herkomst nemen zelf hun verantwoordelijkheid op in het bestrijden van discriminatie en racisme.	29
SD 4: Het horizontaal integratiebeleid is afgestemd, onderbouwd en gedragen	31
OD 4.1: Tegen 2017 worden permanent en systematisch gegevens verzameld met het oog op het monitoren van de herkomstkloof in alle relevante domeinen	31
OD 4.2: We versterken lokale besturen om het lokale integratiebeleid vorm te geven	35
OD 4.3: We verhogen de betrokkenheid van personen van buitenlandse herkomst bij het beleid	36
OD 4.4: Alle kennisnetwerken en ondersteuningsstructuren hebben expertise op vlak van integratie om hun sectoren op een inclusieve manier te ondersteunen.....	39
SD 5: De Vlaamse overheid voert een horizontaal beleid naar woonwagenbewoners.....	42
OD 5.1: We verbeteren de woonsituatie van woonwagenbewoners	43
OD 5.2: We bevorderen de participatie van woonwagenbewoners aan de verschillende maatschappelijke domeinen.....	45

Inleiding

Het Horizontaal Integratiebeleidsplan 2016-2019 werd op 15 juli 2016 goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Zoals decretaal bepaald, wordt het beleidsplan na twee jaar geactualiseerd.

Per doelstelling uit het beleidsplan 2016-2019 bespreken we waar de acties vandaag staan. We duiden wat er gebeurd is in de periode 2016-2017, en wat er extra zal gebeuren in de periode 2018-2019. Bij deze actualisering worden, onder de 4 strategische doelstellingen die de Vlaamse Regering in 2015 vooropstelde, 22 nieuwe acties opgenomen. Voor de nieuwe acties zijn nieuwe fiches opgemaakt, toegevoegd in bijlage bij dit beleidsplan. Voor de acties waar er in de periode 2018-2019 een grote wijziging, bijsturing of nieuwe stappen gepland zijn, werd de actiefiche telkens geactualiseerd. We rapporteren in de tabel in bijlage ook over elke actie die in 2016 werd opgenomen in dit beleidsplan.

Omdat het beleid ten aanzien van woonwagenbewoners een horizontaal en inclusief beleid is, is het actieplan woonwagenbewoners toegevoegd als nieuwe, vijfde strategische doelstelling in dit beleidsplan. Met dit actieplan willen we de woonsituatie van woonwagenbewoners verbeteren en hun participatie aan de verschillende maatschappelijke domeinen bevorderen. Aan dit doelstellingskader zijn 16 nieuwe acties verbonden. Ook hier werd voor elke actie een fiche toegevoegd in bijlage.

In 2018 verschenen drie voor dit beleidsplan belangrijke publicaties: de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor¹ bundelt bestaande gegevens uit bevolkingssurveys en administratieve gegevens uit verschillende beleidsdomeinen. De survey Samenleven in Diversiteit² is een nieuwe grootschalige bevraging bij personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese, herkomst. De SID-survey bevatte vragen naar verschillende aspecten van het samenleven in diversiteit. De Gezinsenquête is een brede bevraging bij de gehele bevolking over gezinssamenstelling, opvoeding, combinatie van werk en privéleven en welbevinden. In 2018 werd een aanvullende enquête afgenomen bij gezinnen waar minstens één ouder van niet-EU herkomst is³. Deze en andere rapporten maken duidelijk dat de doelstellingen die de Vlaamse Regering in 2015 bepaalde nog steeds relevant zijn.

¹ Noppe, J., Vanweddingen, M., Doyen, G., Stuyck, K., Feys, Y., Buysschaert, P. (2018). *Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018*, Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur; ook gepubliceerd op <https://samenleven-in-diversiteit.be>.

² Stuyck, K., Doyen, G., Feys, Y., Noppe, J., Jacques, A., Buysschaert, P. (2018). *Survey Samenleven in Diversiteit 2017*, Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur; ook gepubliceerd op <https://samenleven-in-diversiteit.be>.

³ Feys, Y. (2018). *Gezinsenquête 2016: Gezinnen van niet-EU-herkomst*, www.gezinsenquête.be

Doelstellingen en acties: waar staan we vandaag en wat doen we extra?

Het Horizontaal Integratiebeleidsplan 2016-2019 heeft als centrale doelstelling het verkleinen van de herkomstkloof. Ook bij de actualisering staat het verkleinen van de herkomstkloof centraal. Dit beleidsplan bevatte bij de goedkeuring in 2016 vier strategische doelstellingen. Bij deze actualisering voegen we een vijfde doelstelling toe over het Vlaams horizontaal beleid ten aanzien van woonwagenbewoners. In onderstaande tekst schetsen we voor de eerste vier doelstellingen telkens een stand van zaken en geven we aan wat we extra opnemen in 2018 en 2019. De tekst onder de vijfde doelstelling kadert het beleid ten aanzien van woonwagenbewoners en bespreekt de nieuwe acties die hieronder vallen. De vetgedrukte tekst correspondeert telkens met een actiefiche, toegevoegd in 2016 of nu, in de bijlage met de rapportering is het overzicht terug te vinden. In de bijlage met actiefiches zijn de fiches opgenomen die een actualisering behoeften, en de nieuwe fiches.

SD 1: Tegen 2019 is de participatie van personen van buitenlandse herkomst aan het maatschappelijke leven significant verbeterd

OD 1.1: We zetten in op empowerment van personen van buitenlandse herkomst zodat ze sociaal en economisch kunnen participeren.

Waar staan we vandaag?

Werk en Onderwijs: competenties versterken en zo ook sociaaleconomische positie verbeteren

Het M-decreet maakt van inclusief onderwijs de eerste optie. Dat moet ook leerlingen van buitenlandse herkomst ten goede komen: zij zijn momenteel nog oververtegenwoordigd in het buitengewoon onderwijs⁴. Om de **impact van het M-decreet op leerlingen van buitenlandse herkomst** en leerlingen in kansarmoede te vergroten, is het onderwijsbeleid in dialoog gegaan met Minderhedenforum en verenigingen waar armen het woord nemen. In 2017 werd verder gewerkt aan een datawarehouse, waardoor de schoolloopbanen van leerlingen die een (gemotiveerd) verslag kregen, in kaart kunnen gebracht worden en kunnen gekoppeld worden aan de SES-indicatoren. Dat laatste moet de impact op leerlingen van buitenlandse herkomst en leerlingen in kansarmoede in beeld brengen.

Het kleuteronderwijs vormt een belangrijke basis voor de verdere ontwikkeling van leerlingen in het lager en secundair onderwijs. In het kleuteronderwijs leren jonge kinderen (verder of voor het eerst) Nederlands en ontwikkelen ze schoolse vaardigheden die hen bij hun verdere schoolloopbaan ondersteunen. De Vlaamse overheid zet in op capaciteitsverhoging en ondersteuning van kleuterscholen. Het **actieplan kleuterparticipatie** bundelt daarenboven de acties om deelname aan het kleuteronderwijs (inschrijvingen en aanwezigheid) van alle kleuters te verhogen en die deelname kwalitatief te maken. Daarbij gaat aandacht naar kwetsbare groepen. Eén van de elementen die de deelname aan het kleuteronderwijs bemoeilijkt, is de overgang tussen de opvang thuis of de kinderopvang naar het kleuteronderwijs. Daarom werd een **actieplan “Over thuis, kinderopvang, kleuterschool en transitie”** uitgewerkt door de beleidsvelden Onderwijs, Integratie en Inburgering en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het plan omvat 13 acties voor een kwaliteitsvolle transitie tussen thuis, kinderopvang en kleuterschool. Ter versterking van het

⁴ Zie ook *Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018*, p230-232.

actieplan transitie, werden via een projectoproep met middelen uit het Asiel- Migratie- en Integratiefonds (AMIF) zeven **proeftuinen duurzame kwalitatieve kleuterparticipatie via ouderbetrokkenheid** geworven, samen met een begeleidend lerend netwerk. In de proeftuinen werken lokale actoren samen om ouderbetrokkenheid te verhogen bij personen uit derde landen, in functie van een betere deelname van kleuters aan de school en een warme overdracht vanuit de thuis- of opvangomgeving. De proeftuinen gingen van start in 2017, de resultaten worden aan een ruim publiek voorgesteld in december 2018.

Geletterdheidscompetenties (taal, wiskunde, financiële gegevens en ICT) zijn cruciaal opdat mensen mee kunnen in een snel evoluerende en steeds meer complexe wereld. Het onderwijs, maar ook andere actoren, hebben de verantwoordelijkheid om kinderen en volwassenen te ondersteunen in de ontwikkeling van die competenties. Het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016 zette daarom onder meer in op het **verhogen van geletterdheidscompetenties bij ouders**. Dat gebeurde door een samenwerking tussen de Centra voor Basiseducatie met het leerplichtonderwijs enerzijds en met ouderkoepelverenigingen anderzijds. Samen met de CBE startten de ouderkoepelverenigingen in 2017 ook met het project 'Nederlands oefenen' (zie ook verder onder doelstelling 2.1.).

Via het **duaal leren**, waarbij leerlingen onderwijs combineren met concrete werkervaring, werken we aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Daarbinnen hebben we aandacht voor antidiscriminatie. In 2017 liep het eerste proefproject Schoolbank op de Werkplek, waarbij leerlingen onderwijs volgden op school maar ook op een Syntra-lesplaats en individueel begeleid worden in de zoektocht naar een werkplek. Een eerste tussentijds rapport van het evaluatieonderzoek werd opgeleverd, het proefproject werd in 2018 uitgebreid naar 14 bijkomende studierichtingen op 124 lesplaatsen. De proefprojecten vormden de basis om een nieuw ontwerp van decreet duaal leren uit te werken, het Vlaams Parlement keurde dit in maart 2018 goed, in het schooljaar 2018-2019 worden de projecten verder uitgebreid.

Het onderzoek "**Kritische succesfactoren in het activeringsbeleid naar mensen met een buitenlandse herkomst**" focuste op de effectiviteit van maatregelen en methodieken: in welke mate bereiken de maatregelen en interventies, gericht op activering van personen van buitenlandse herkomst, het beoogde doel, met name het vinden van (duurzaam) werk? De aanbevelingen uit het onderzoek worden opgenomen in het VDAB-beleid.

Het VDAB-programma '**Integratie door Werk**' werpt zijn vruchten af. Het programma stelt een zo vroeg mogelijke arbeidsmarktintegratie van anderstalige werkzoekenden van buitenlandse herkomst voorop. Daarbij is het vroegere lineaire traject "inburgering – Nederlands als tweede taal – beroepsopleiding" niet langer het uitgangspunt. Er wordt werk gemaakt van gecombineerde trajecten en van geïntegreerde trajecten. Nederlands blijft een belangrijke arbeidsmarktcompetentie, maar is geen voorwaarde om gebruik te kunnen maken van de VDAB-dienstverlening. De lineaire trajecten blijven bestaan voor werkzoekenden voor wie dit het meest geschikte aanbod is, bv. diegenen met lagere leervaardigheden. Deze aanpak sluit aan op het Versnellingsplan en het Pact tegen krapte op de arbeidsmarkt in het Vlaamse arbeidsmarktbeleid (zie doelstelling 1.2.). In het kader van dit programma, sloten VDAB en de Agentschappen Integratie en Inburgering een samenwerkingsovereenkomst. Deze wordt nu operationeel vertaald en uitgevoerd. Tussen VDAB en de agentschappen en departementen in het beleidsdomein onderwijs wordt momenteel eveneens werk gemaakt van een samenwerkingsovereenkomst, waarin onder

meer diplomagelijkschakeling, opleiding met ondersteuning Nederlands, afspraken over eerder verworven competenties, stages, modulaire opleidingen,... aan bod kunnen komen.

Onder de noemer **Vlam 2020** vernieuwde VDAB de aanpak van bemiddeling en begeleiding van werkzoekenden. VDAB zet in op maatwerk via een individuele en persoonsgerichte aanpak. Hiermee wordt de aanpak “sluitend maatpak”, zoals ook al in 2016 opgenomen in dit beleidsplan, uitgebreid en verder verankerd. Deze aanpak richt zich naar alle werkzoekenden, maar de intensiteit van de bemiddeling of begeleiding en manier waarop die gebeurt, worden aangepast aan de behoeften en mogelijkheden van de werkzoekende. VDAB zal daarom de dienstverlening op maat van de klant inrichten, zijn of haar mogelijkheden en noden definiëren, zelfredzaamheid stimuleren en hen duurzaam toeleiden naar werk. Zelfredzame werkzoekenden en werkzoekenden die arbeidsmarktrijp zijn maar extra bemiddeling nodig hebben, kunnen zich in eerste instantie tot de online dienstverlening van VDAB wenden (vanuit het principe “digital first”). Daarbij staat bevorderen van actief sollicitatiegedrag centraal. Werkzoekenden die nog niet arbeidsmarktrijp zijn, krijgen zoals voorheen een intensief begeleidingstraject aangeboden. Anderstalige werkzoekenden met een migratieachtergrond krijgen, indien aangewezen, een versterkend flankerend aanbod vanuit de aanpak ‘Integratie door werk’. VDAB werkt aan een nieuw datamodel, dat de arbeidsmarkt bemiddelaars-trajectbegeleiders meer informatie moet geven over het profiel van de werkzoekenden en hen in staat moet stellen de juiste contactstrategie te bepalen.

Het **Europees Sociaal Fonds** ondersteunt projecten die werkgelegenheid scheppen, in het Vlaamse beleid gaat daarbij aandacht naar **sociale inclusie en armoedebestrijding**: in het operationeel programma 2014-2020 is 21,5% van het budget gereserveerd voor deze prioriteit. Eind 2017 zijn deze middelen toegewezen aan 180 projecten uit 22 verschillende oproepen. In 2016 gingen in Gent en Antwerpen projecten “Vluchtelingen en Werk” van start waarbij lokale partners een geïntegreerde begeleiding naar de arbeidsmarkt uitwerkten. In 2017 werd deze oproep uitgebreid naar de begeleiding van maatschappelijk kwetsbare groepen in de rest van Vlaanderen en in Brussel. ESF-Vlaanderen zette ook **streefcijfers** voorop voor het **bereiken van personen met een migratieachtergrond**. Die liggen anno 2018 ruim op schema.

Het project ‘AZO!’ van de vzw Stebo heeft een brede groep van prestarters van buitenlandse herkomst bereikt en gesensibiliseerd over ondernemen in Vlaanderen. De expertise die men heeft opgedaan met het project AZO! werd aangewend voor het Starterslabo en voor een nieuw traject naar ondernemerschap voor vluchtelingen dat in een breed partnerschap werd uitgewerkt met de financiële steun van het Europees Sociaal Fonds. Het project is een samenwerkingsverband tussen de vzw Stebo, Syntra-Vlaanderen, VDAB, UNIZO, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Microstart, IDROPS, Zenitor, Starterslabo, Exchange, en Smart. De opgedane expertise kan later, in functie van een vervolg, renderen in het project “Maak werk van je zaak” van VDAB, Syntra-Vlaanderen, Starterslabo en het Agentschap Innoveren en Ondernemen.

Inburgering: werken aan een aanbod op maat voor specifieke doelgroepen

We werken aan een aanbod inburgering op maat van specifieke doelgroepen, met ondersteuning van het AMIF. Het aanbod **inburgering op maat van laaggeletterde vrouwen uit derde landen met jonge kinderen** zorgt voor een gericht en geïntegreerd vormingsaanbod dat inspeelt op leernoden van deze doelgroep. De inburgeringstrajecten op maat worden gerealiseerd via een sterk lokaal partnerschap. Het aanbod werd in 2016 en 2017 uitgetest in zes proeftuinen en er werd een draaiboek ontwikkeld. De projecten werden positief geëvalueerd. Om tot een inhoudelijk

gestroomlijnd en verankerd aanbod te komen worden de projecten (uitgezonderd het project in Gent) op basis van de gevalideerde methodiek verdergezet met AMIF-middelen tot 2020. De Agentschappen Integratie en Inburgering, de Federatie voor Basiseducatie, Kind en Gezin en VVSG stemmen af op bovenlokaal niveau in functie van bestendinging van de samenwerkingsverbanden.

Het **aanbod inburgering op maat van 15- tot 19-jarige nieuwkomers** zorgt voor een betere aansluiting van jonge inburgeraars bij het reguliere onderwijs, andere opleidingsstructuren of de werkvloer. De begeleiding bestaat uit een leer- en ontwikkelingstraject op maat. Identiteitsontwikkeling, betere leer- en scholingskansen en een snelle doorverwijzing naar het meest gepaste educatieve of professionele traject staan daarbij centraal. Het aanbod werd uitgetest in zes proeftuinen en positief geëvalueerd. De leeftijdscategorie van de doelgroep werd uitgebreid naar 15- tot 19-jarigen en de projecten worden tot 2020 gecontinueerd om tot een inhoudelijk gestroomlijnd en verankerd aanbod te komen. De Agentschappen Integratie en Inburgering, de dienst Voogdij van de FOD Binnenlandse Zaken, VDAB, Fedasil, Rode Kruis, VVSG, Agentschap Jongeren Welzijn en het Departement Onderwijs zetten in op samenwerking, zowel op lokaal als bovenlokaal niveau. Zij onderzoeken de bestendinging van de samenwerkingsverbanden in functie van structurele verankering.

Voor **hoogopgeleide anderstaligen** werkten VDAB, de Agentschappen Integratie en Inburgering en Actiris aan een toegankelijk digitaal platform en begeleidingsaanbod dat hoogopgeleide nieuwkomers moet ondersteunen om werk te vinden op het niveau van hun diploma. In een Vlaams digitaal talentenhuis kunnen hoogopgeleiden gebundelde informatie terugvinden. Bij een contactpunt kunnen ze terecht voor een uitgebreid adviesgesprek.

Tot slot stelde de verhoogde instroom van vluchtelingen het inburgeringsbeleid vanaf de tweede helft van 2015 voor een serieuze uitdaging. Waar gedurende de periode 2012-2014 het gemiddeld aantal inburgeringstrajecten 17.262 bedroeg, steeg dit aantal in 2015 naar 19.454 en in 2016 naar maar liefst 25.574, een toename van respectievelijk 13 procent en 48 procent. In 2017 werden er 21.725 trajecten opgestart. In 2016, 2017 en 2018 werden de nodige tijdelijke extra middelen vrijgemaakt zodat de Agentschappen deze instroom adequaat konden opvangen.

Actief en gedeeld burgerschap en samenleven in diversiteit

De islam is een relatief nieuwe levensbeschouwing in Vlaanderen. Het islamonderwijs wordt professioneel uitgebouwd in de lerarenopleiding. Ook voor **huidige en toekomstige imams** werd een **professionaliseringsaanbod** ingericht, met een combinatie van seculiere vakken en theologische vakken. De Associatie Antwerpen richtte een aanbod in, in samenwerking met het Jisr Al Amana Instituut. Momenteel wordt de beoogde doelgroep, huidige en toekomstige imams, niet bereikt met het aanbod. Knelpunten bleken de te zware belasting van de opleiding naast de functie van imam, het tijdstip van het aanbod (dagonderwijs), en de taalvereisten. Het **pilootproject inburgering voor buitenlandse imams**, met een aanbod Nederlands als tweede taal en maatschappelijke oriëntatie, was gericht op imams die nieuw zijn in Vlaanderen of die hun functie al uitoefenen. Het aanbod maatschappelijke oriëntatie werd afgestemd op de leernoden en het werkveld van imams. Het project werd positief geëvalueerd. De opgedane expertise is ook van toepassing op andere buitenlandse dienaars van erediensten. Elk Agentschap Integratie en Inburgering kan indien er vraag naar is dit aanbod op maat organiseren. De verschillende erediensten worden hierover geïnformeerd. Ook in het ondersteuningsaanbod naar de lokale

besturen wordt meegegeven dat er bij voldoende grote groep een inburgeringsaanbod voor bedienaars kan georganiseerd worden.

Vrouwen die in opvangcentra voor asielzoekers wonen, staan soms geïsoleerd, wat hun participatie aan het maatschappelijk leven bemoeilijkt. De Nationale Vrouwenraad zette, met middelen uit het Vlaamse Gelijkekansenbeleid, samenwerkingsverbanden op tussen 17 collectieve opvangcentra en lokale vrouwenorganisaties, om **vrouwen die in een opvangcentrum voor asielzoekers wonen te versterken** en hun sociaal netwerk te vergroten. Het project wordt in 2018 en 2019 verdergezet met federale middelen.

Vanuit het Jeugdbeleid en het Integratiebeleid werd een **projectoproep Positieve identiteitsontwikkeling bij jongeren** uitgeschreven. Zeven verschillende projecten gingen op een innovatieve manier aan de slag met verschillende aspecten van identiteit en opgroeien: gender, geloof, ervaringen met sociale uitsluiting,... De projecten speelden in op hoe jongeren hier mee omgaan en boden de jongeren methodieken en tools (dialoog, ontmoeting, discussie, samen activiteiten ondernemen...). De projecten zetten in op het versterken van de positie van jongeren en jongvolwassenen in de samenleving, het vergroten van hun maatschappelijke betrokkenheid en het ombuigen van negatieve ervaringen naar positieve engagementen. In februari 2018 werden de projecten voorgesteld op een toonmoment.

Wat doen we extra?

Werk en Onderwijs

Om de **deelname aan het kleuteronderwijs** te verhogen, behoudt de Vlaamse Regering de financiële incentive voor de onderwijsdeelname van kinderen, ook in het kleuteronderwijs. De participatietoelagen binnen het groeppakket vervangen voortaan de schooltoelage. Ouders van wie de kinderen van 3 en 4 jaar regelmatig deelnemen aan het kleuteronderwijs, krijgen een kleutertoeslag bovenop de gewone gezinsbijslag. Deze maatregel gaat in vanaf 1 januari 2019. Het **actieplan kleuterparticipatie** en het **actieplan "Over thuis, kinderopvang, kleuterschool en transitie"** worden in 2018-2019 verder uitgevoerd.

In het nieuwe **Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024** staat het versterken van geletterdheidsvaardigheden centraal (taal, wiskunde, financiële gegevens en ICT). Het plan focust op jongeren in het secundair onderwijs, op geletterdheid binnen de familieomgeving, op werkzoekenden en werkenden, mensen in armoede en op het verhogen digitale geletterdheid bij jongeren en volwassenen. Om ook laaggeletterde inburgeraars en personen van buitenlandse herkomst te bereiken, wordt bij de uitwerking van het actieplan samengewerkt met de Agentschappen Integratie en Inburgering, het Huis van het Nederlands Brussel en het Agentschap Binnenlands Bestuur. De Week van de Geletterdheid staat in 2018 en in 2019 in het teken van geletterdheidsvaardigheden bij ouders. Aansluitend op de strategische doelstelling wil deze campagne aandacht geven aan geletterdheid binnen de familieomgeving, om het doorgeven van laaggeletterdheid van generatie op generatie te doorbreken.

Rolmodellen zijn voor jongeren belangrijk in hun ontwikkeling tot volwassenen, het onderwijsbeleid zet daarom in op **coaching van jongeren van buitenlandse herkomst door succesvolle rolmodellen**. Het Departement Onderwijs subsidieert de vzw PEP! voor de uitvoering van drie projecten die jongeren inzicht bieden en vaardigheden aanleren die hun positie in het onderwijs verbeteren en zo de kans op een kwalificatie na het schooltraject verhogen.

In 2018-2019 zal VDAB het programma '**Integratie door Werk**' in eerste instantie verbreden tot alle werkzoekenden van buitenlandse herkomst, met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt en het programma verder transversaal doorvoeren in de hele VDAB-organisatie. Het uiteindelijk einddoel is te komen tot een inclusieve actiegericht aanpak. VDAB bouwt de vernieuwde aanpak **Vlam 2020** in 2018-2019 uit over de hele organisatie en zet daarbij volop in op maatwerk. Dit heeft tot gevolg dat VDAB niet langer vaste instroommomenten voor verschillende doelgroepen hanteert. De ontwikkelde aanpak voor **hoogopgeleide anderstalige nieuwkomers wordt** structureel ingebed, in partnerschap over domeinen heen, in het hele Vlaamse Gewest. Er wordt intensief en blijvend ingezet op het bevorderen van de dialoog met de werkgeverszijde.

Fedasil, het Agentschap Integratie en Inburgering en VDAB werken aan een **verbeterde ketenwerking** in functie van een versnelde arbeidsmarktparticipatie en een parallel lopend traject naar maatschappelijke integratie. Dit wordt vertaald in een **blauwdruk**, ook te gebruiken binnen andere institutionele contexten. Het project wordt ondersteund door middelen uit het Europees Sociaal Fonds, in het kader hiervan is er transnationale uitwisseling met Nederland en Zweden. Via pilootprojecten en een versnelde verbeterde screening van de competenties van verzoekers om internationale bescherming⁵ willen de partners tot een goede samenwerking komen en sneller en beter inspelen op de vraag van de arbeidsmarkt.

Actief en gedeeld burgerschap en samenleven in diversiteit

Via een **projectoproep intersectionaliteit** kunnen organisaties uit het middenveld, academische instellingen en steden en gemeenten subsidiemiddelen aanvragen voor projecten die inzetten op de emancipatie van personen die zich bevinden op het kruispunt van gender of seksuele identiteit enerzijds en etniciteit anderzijds en op het werken aan gendergelijkheid en aanvaarding van seksuele diversiteit bij bepaalde gemeenschappen waar dit soms nog niet zo vanzelfsprekend is. 40 projecten dienden een aanvraag in. De positief beoordeelde projecten kunnen starten vanaf 2019.

OD 1.2: Organisaties en voorzieningen verhogen de toegankelijkheid van hun aanbod voor personen van buitenlandse herkomst

Waar staan we vandaag?

Organisaties, diensten en voorzieningen stimuleren om te werken aan toegankelijkheid

In Brussel wordt ingezet op het bereiken van personen van buitenlandse herkomst via **toeleiding naar het aanbod van door Vlaanderen gesubsidieerde instellingen**. Bij het verlenen van werkingssubsidies worden er doelstellingen gevraagd en opgelegd m.b.t. toeleiden van personen van buitenlandse herkomst naar het aanbod, de administratie volgt de realisatie van deze doelstellingen op. Ook bij projectsubsidies staat dit centraal, zoals bijvoorbeeld de oproep 'Straatburgerschap' rond stedelijke jongerencultuur en sociale inclusie.

In de Vlaamse Rand ondersteunt de Vlaamse overheid het **verenigingsleven in de faciliteitengemeenten**, onder meer via subsidies. De subsidiëring van het verenigingsleven in de faciliteitengemeenten is op zichzelf erg waardevol, maar deze maatregel bleek geen

⁵ In 2018 wijzigde de federale wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Die bepaalt nieuwe terminologie, onder meer de term "verzoekers om internationale bescherming" (vroeger 'asielzoekers').

noemenswaardig effect te ressorteren op de toegankelijkheid voor anderstaligen. Er zijn evenmin opvolgingsinstrumenten om de participatie van anderstaligen in kaart te brengen. De actie wordt daarom verder gezet in het beleid Vlaamse Rand, maar niet meer in het kader van het Horizontaal Integratiebeleidsplan.

Dossiers voor subsidiëring binnen het **Kunstendecreet** worden gescreend op de inspanningen die organisaties doen om een divers publiek te bereiken. De decreetswijziging in 2015 gaf aanleiding tot nieuwe participatieve praktijken. Om hier beter zicht op te krijgen, liet de Vlaamse cultuuroverheid een **onderzoek** uitvoeren naar **de participatiefunctie in de Vlaamse Kunstensector**. De resultaten zullen ook de adviescommissie ondersteunen bij de beoordeling van toekomstige aanvraagdossiers (zie ook doelstelling 3.3.) en bij de beoordeling van het aspect participatie van een divers doelpubliek in andere sectoren van het cultuurbeleid. In de **beheersovereenkomsten met de zeven Vlaamse Kunsteninstellingen** werden telkens bepalingen opgenomen over maatschappelijke en culturele diversiteit. Deze kunstenhuizen en andere gesubsidieerde kunstorganisaties moeten in hun jaarplanning hun beleid met betrekking tot participatie van personen van buitenlandse herkomst expliciteren. Dat werd in 2017 opgevolgd door de organisaties Kunst in Huis en het Kunstenloket, slechts gedeeltelijk in de overeenkomst met het Vlaams Architectuur Instituut.

De minister van Jeugd organiseerde in 2016 het **Burgerkabinet “geef mee kleur aan jeugd”**. Uit dit uitgebreide proces van inspraak kwamen heel wat aanbevelingen naar voren voor het Jeugdwerkbeleid. Die werden opgepikt, onder meer door het beleidsnetwerk diversiteit, verwerkt in de visietekst Diversiteit in/en het Jeugdwerk opgesteld door Demos en Ambrassade en verwerkt in het Masterplan Diversiteit in/en het Jeugdwerk (zie ook OD 4.4.). Het Masterplan werd voorgesteld op de Dag van de Diversiteit in februari 2018. Het in kaart brengen van gesubsidieerde organisaties binnen de beleidsvelden cultuur en jeugd die **outreaching werken**, wordt opgenomen in de vrijetijdsmonitor (zie OD 4.1.).

Sporten is belangrijk voor de gezondheid, maar heeft ook een sociale dimensie: in een sportclub of –organisatie kunnen mensen sociale relaties aanknopen, Nederlands oefenen, deel uitmaken van een sportclub bevordert het gevoel ‘er bij te horen’... Daarom zetten we in het Vlaamse beleid in op een laagdrempelig sportaanbod voor kansengroepen. De **Multimove-organisaties** laten kinderen tussen 3 en 8 jaar kennismaken met verschillende sporten en zetten in op het bereik van kansengroepen (bv. door het gebruik van de UiTPAS, korting voor kinderen uit kansarme gezinnen via OCMW of andere kortingssystemen, samenwerking met doelgroeppartners, heldere communicatie). Ook **Sport Na School** is een formule die kinderen en jongeren over de drempel van het sporten kan brengen. Daarvoor wordt samengewerkt met de UiTPAS. De methodiek **Buurtsport** zet in op buurtgerichte, laagdrempelige sport- en bewegingsinitiatieven en toeleiding naar een sportaanbod. Het Expertisecentrum Buurtsport richt zich op lokale besturen. Het zette in 2016-2017 onder meer in op het delen van een geïntegreerde visie op oriëntatie en toeleiding van onder meer personen van buitenlandse herkomst, en de vertaling naar het lokale sportwerkveld via verschillende vormen en projecten.

Vanuit de vaststelling dat de wetenschappelijke en technische studierichtingen (STEM: science, technology, engineering and mathematics) nauwelijks kinderen en jongeren van buitenlandse herkomst bereiken, werden vanuit de beleidsvelden Onderwijs, Werk en Economie een aantal **STEM-acties** opgezet om hieraan te verhelpen. Met de Regionale Technologische Centra werd een traject gestart om tso- en bso-scholen en het bedrijfsleven beter op elkaar af te stemmen. Leerlingen en

leerkrachten verwerven of versterken zo hun technologische competenties. Dit traject werd wegens succes verlengd, het is de bedoeling meer leerlingen (waaronder leerlingen van buitenlandse herkomst) aan te trekken in STEM-richtingen. Uit de jaarlijkse STEM-Monitor blijkt dat extra inspanningen nodig blijven voor STEM in het technisch en beroepsonderwijs. Daarom werd een brede marktbevraging georganiseerd met alle stakeholders die in het tso en bso inzetten op innovatie. De focus lag op de transitieprioriteiten uit de visietekst Vlaanderen 2050. Een externe evaluatie van het STEM-aanbod resulteerde in een advies om een STEM-Steunpunt en een beleidsdomeinoverschrijdende STEM-regisseur op te richten voor een verdieping en betere coördinatie van de STEM-initiatieven. In 2017 werd tot slot een subsidie toegekend aan de vzw ToekomstATELIERdel'Avenir om hun werking met jongeren van buitenlandse herkomst in Brussel te versterken.

Toegang tot huisvesting is een basisrecht en een randvoorwaarde om maatschappelijke participatie te bevorderen. Garanderen van het recht op wonen staat dan ook voorop in de Vlaamse Wooncode. Nieuwkomers, maar ook andere personen van buitenlandse herkomst, beschikken vaak niet over een woning in eigendom en moeten zich dus in eerste instantie tot de huurmarkt wenden. De Vlaamse overheid biedt huurders op de private huurmarkt ondersteuning aan via premies zoals de huursubsidie en de huurpremie. Daarnaast investeert de Vlaamse overheid samen met de sociale huisvestingsmaatschappijen in de uitbreiding van het aanbod sociale woningen. Het gaat dan zowel om koop- als huurwoningen. Om ook op de private huurmarkt het aanbod toegankelijk te maken, ondersteunt de Vlaamse overheid de **sociale verhuurkantoren (SVK)**. SVK's huren woningen op de private markt, met het oog op verhuur aan socio-economisch kwetsbare gezinnen en alleenstaanden aan een betaalbare huurprijs. De sociale verhuurkantoren vormen zo ook een buffer tegen mogelijke discriminatie op de private huurmarkt: eventueel bevooroordeelde selectie van huurders wordt immers vermeden. Verhuurders krijgen zo een aantal garanties. De erkennings- en subsidievoorwaarden van SVK's zijn opgenomen in het Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2012. De uitvoering van dat besluit werd in 2017 geëvalueerd, in overleg met de sector. Daarbij werd nagegaan of de bepalingen die in 2012 werden ingevoerd de sociale verhuurkantoren ook effectief ondersteunen en stimuleren om het woningaanbod verder uit te bouwen, zonder dat dit ten koste van de kwaliteit van de dienstverlening aan (kandidaat-)huurders gaat. Op basis van deze evaluatie wordt de regelgeving aangepast. De wijziging van het SVK-besluit is reeds principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Anno juni 2018 ligt het dossier voor advies voor bij de Vlaamse Woonraad.

Het **geïntegreerd breed onthaal** zet in op de realisatie van laagdrempelige eerstelijns hulp. Dit vertrekkend vanuit proportioneel universalisme: een inclusieve dienstverlening voor iedereen realiseren, met extra aandacht voor kwetsbare doelgroepen (waaronder personen van buitenlandse herkomst). Bijzondere aandacht gaat naar de samenwerking tussen de hulpverlenende diensten waar cliënten vaak mee in contact komen. In 2016 en 2017 werden 11 pilootprojecten begeleid waarin eerstelijnsdiensten CAW, OCMW en diensten maatschappelijke begeleiding van mutualiteiten samenwerken. Doel is om via de geïntegreerde samenwerking en laagdrempelige dienstverlening onderbescherming tegen te gaan. Het samenwerkingsverband geïntegreerd breed onthaal en onder meer functies en werkingsprincipes werden verankerd het decreet lokaal sociaal beleid, goedgekeurd door het Vlaams Parlement op 31 januari 2018.

De **Huizen van het Kind** worden uitgebouwd tot laagdrempelige basisvoorzieningen voor gezinnen met kinderen. Vanuit het principe 'proportioneel universalisme' wordt toegewerkt naar een

universeel toegankelijk aanbod voor alle gezinnen, dat varieert in schaal en intensiteit opdat ook de kwetsbare gezinnen de weg naar een Huis van het Kind vinden. De Huizen van het Kind brengen verschillende diensten samen voor ouders, grootouders, opvoeders,... van kinderen. In 2017 werd het rapport “Een beeld op de Huizen van het Kind” gepubliceerd. We leren daaruit dat de Huizen van het Kind een kwalitatieve dienstverlening realiseren, bij 42% van de Huizen is ‘integratie en inburgering’ een uitgewerkt thema. Dat concretiseert zich in informatieverstrekking en doorverwijzing (bv. in samenwerking met de lokale integratieambtenaar), het opzetten van taalstimuleringsinitiatieven, groepsbijeenkomsten of individuele begeleidingstrajecten, het ontwikkelen van een visie,... Er wordt veelal samengewerkt met het Agentschap Integratie en Inburgering, onder andere in het kader van het project inburgering voor laaggeletterde moeders (zie ook boven). De meeste Huizen van het Kind hanteren een en-en aanpak: de acties zijn inclusief, maar er worden stappen ondernomen opdat met de acties ook specifieke doelgroepen bereikt worden. Voorbeelden van algemene activiteiten zijn het organiseren van laagdrempelige opvoedingsondersteuning, begeleiding i.f.v. kleuterparticipatie en informatieverstrekking over kinderopvang. Begin april 2018 waren er 153 Huizen van het Kind actief in 210 gemeenten in het Vlaamse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Ook de **kinderopvang** wordt uitgebreid, met specifieke aandacht voor de sociale functie van kinderopvang. In 2016 en 2017 werden nieuwe plaatsen in de kinderopvang gecreëerd en bestaande plaatsen omgeschakeld naar een hogere subsidietrap. De cijfers 2016, gebaseerd op rapportage door de sector, wijzen op een positieve evolutie in het bereik van gezinnen uit voorrangsgroepen. Kind en Gezin zet in op de ontwikkeling van lokale loketten als neutraal en toegankelijk informatie- en ondersteuningspunt voor gezinnen met een vraag naar kinderopvang. In 2016 en 2017 werden bestaande lokale loketten bevraagd.

Oriëntering en competenties zichtbaar maken

De **erkenning van verworven competenties** (EVC) is voor nieuwkomers die in het buitenland competenties hebben verworven maar die niet kunnen staven met kwalificaties, van bijzonder belang voor tewerkstellingskansen. Ook voor jongeren die het onderwijs verlaten zonder kwalificatie, biedt de erkenning van EVC nieuwe perspectieven op de arbeidsmarkt. De erkenning van EVC gebeurt nu nog versnipperd, met uiteenlopende praktijken. De beleidsdomeinen Onderwijs en Werk maken werk van een ontwerp van geïntegreerd EVC-decreet. De uitwerking van dit ontwerpdecreet verliep trager dan verwacht, omdat duidelijkheid nodig was over hoe het kwaliteitstoezicht op de beroepskwalificerende trajecten (binnen en buiten het onderwijs) zal verlopen. De Vlaamse Regering keurde op 1 juni 2018 twee voorontwerpen van decreet goed m.b.t. de erkenning van verworven competenties en m.b.t. een gemeenschappelijk kwaliteitskader voor beroepskwalificerende opleiding.

Met het Europese GOAL-project werd ingezet op het **performanter maken van leertrajecten van laaggeschoolde volwassenen**. Bijna een derde van de volwassenen die via het project bereikt werden, was van buitenlandse herkomst. Het project werd geëvalueerd en er werd een blauwdruk ontwikkeld voor een structurele uitbouw van leerloopbaanbegeleiding in Vlaanderen. Daarin werden ook de adviezen om laaggeschoolde volwassenen met een migratieachtergrond toe te leiden naar een opleiding, opgenomen. Het evaluatierapport en de blauwdruk werden voorgesteld op een slotconferentie in januari 2018.

Om leerlingen in het basis- en secundair onderwijs beter te begeleiden in onder meer hun studiekeuze, wordt ingezet op de **hervorming van de leerlingenbegeleiding**. Het Vlaams Parlement heeft daartoe een nieuw decreet goedgekeurd, dat zal in werking treden op 1 september 2018. Leerlingenbegeleiding bestaat uit vier begeleidingsdomeinen, waaronder de onderwijsloopbaan. Dit laatste moet de leerling ondersteunen bij de ontwikkeling van zelfkennis, verwerven van inzicht in de structuur en mogelijkheden van het onderwijs, en adequate keuzes leren maken op school en daarbuiten. De Vlaamse overheid verwacht van elke school dat zij hier op inzet. Met het nieuwe exploratie-instrument Columbus kunnen leerlingen van de derde graad secundair onderwijs die de overstap naar het hoger onderwijs beogen, hun interesses en mogelijkheden verkennen. Zij krijgen zo een spiegel voorgehouden waarin ze hun interesses, capaciteiten en waarden zelf ontdekken. De feedback die de leerlingen uit Columbus ontvangen, vormt de aanzet om samen met hun leraren, ouders en vrienden verdere stappen te zetten in het keuzeprocess. Het instrument zit momenteel in de ontwikkelfase en wordt op basis van voorgaande proefafnames steeds verder verfijnd. Sinds februari 2018 kunnen de leerlingen zo vernieuwde feedbackrapporten raadplegen met individueel aangepaste tips om hun studiekeuze te versterken. Via koppelingen met gegevens uit de administratieve databanken van het secundair onderwijs en het hoger onderwijs kunnen de verschillende leerlingengroepen longitudinaal worden opgevolgd. De beschikbare data worden wetenschappelijk geanalyseerd om de psychometrische kwaliteit van Columbus voor een diversiteit van jongeren en om de mogelijke gevoeligheid voor kenmerken als onderwijskansindicatoren buurt, studietoelage, opleidingsniveau moeder, maar ook geslacht, gezinstaal/thuistaal, nationaliteit e.d. in kaart te brengen.

Ondernemingen en organisaties kunnen via de **KMO-portefeuille** expertise op maat inkopen met betrekking tot HR-beleid (met inbegrip van diversiteitsbeleid op de werkvloer). Zij kunnen op die manier concrete acties realiseren op vlak van instroom, diversiteitsbeleid, retentiebeleid, competentie- en loopbaanbeleid, ... In geval van ingrijpende veranderingstrajecten, ook in het kader van diversiteit, kan er beroep gedaan worden op de KMO-groeisubsidie. Voor lokale besturen en social-profitorganisaties werd een alternatieve ondersteuning voorzien, via samenwerkingsakkoorden als addendum bij de sectorconvenants. Een eerste addendum met een looptijd tot en met eind 2017 werd afgerond, een tweede addendum met een looptijd van begin 2018 tot en met eind 2019 sluit hierop aan.

Financiële drempels wegwerken

School- en studietoelagen zijn een belangrijke ondersteuning voor ouders die het financieel moeilijk hebben en vormen een randvoorwaarde voor een succesvolle schoolloopbaan van hun kinderen. De **aanvraag voor school- en studietoelagen werd vereenvoudigd**. Daarbij ging aandacht naar taaldrempels en heldere communicatie in brieven, formulieren en in het digitaal loket. De toekenning van de school- en studietoelagen wordt zo veel mogelijk geautomatiseerd, waardoor de uitbetaling sneller verloopt. Verdere automatisering zal verlopen in het kader van het Groeipakket, de Vlaamse kinderbijslag.

In het Cultuurbeleid wordt aan toegankelijkheid van het aanbod gewerkt door de uitrol van de **UiTPas** in verschillende Vlaamse gemeenten: met de UiTPAS worden financiële drempels voor het cultuuraanbod verlaagd. De UiTPAS wordt intussen gebruikt in 34 gemeenten in het Vlaams Gewest. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt de UiTPAS onder de naam Paspas toegevoerd, via de Vlaamse Gemeenschapscommissie. In 2018 en 2019 is uitbreiding van de **UiTPas**

voorzien in Limburg (Sint-Truiden), Oost-Vlaanderen (Maldegem en Denderleeuw) en West-Vlaanderen (Spiere-Helkijn).

In de Vlaamse Rand bevorderen we participatie van anderstaligen aan het Nederlandstalige gemeenschapsleven door het verstrekken van **RandUITcheques**. Deelnemers aan cursussen NT2 en, in specifieke gevallen, deelnemers aan projecten oefenkansen Nederlands, kunnen met deze cheques aan activiteiten in de cultuur- en gemeenschapscentra in de Vlaamse Rand deelnemen.

Aandacht voor niet-begeleide minderjarigen en kinderen van vluchtelingen

De verhoogde instroom van vluchtelingen in 2015 en 2016 plaatste Jongerenwelzijn voor de uitdaging **niet-begeleide minderjarige vreemdelingen** de gepaste opvang te voorzien. Jongerenwelzijn sloot een conventie met Fedasil af voor de realisatie van tijdelijk 145 plaatsten voor niet-begeleide minderjarigen jonger dan 15 jaar. Voor de niet-begeleide minderjarigen van 16 en ouder werd een nieuw aanbod contextbegeleid autonoom wonen opgericht (zie verder). De **aanmeldpunten** voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen zorgen verder een gecoördineerde aanpak van hulpvragen. Jongeren, voogden en begeleiders kunnen bij de aanmeldpunten terecht om de toegang tot de Integrale Jeugdhulp te vrijwaren. De **helpdesk Manorea** beantwoordt vragen van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en hulpverleners die met deze doelgroep werken, en organiseert vorming en intervisie voor hulpverleners. De helpdesk wordt sinds 2018 structureel verdergezet door vzw Minor-Ndako.

Ook het onderwijs stond in 2015 en 2016 voor de uitdaging om op korte termijn voldoende capaciteit te voorzien, in eerste instantie in de buurt van de collectieve opvangcentra. Het onderwijsbeleid overlegde op regelmatige basis met de onderwijspartners, Fedasil, Rode Kruis en vertegenwoordigers van de lokale en federale overheden. In dat overleg werden onder meer afspraken gemaakt over de omkadering van verhuisbewegingen van leerlingen. De Vlaamse Regering maakte middelen vrij voor de begeleiding van vluchtelingenkinderen met traumaproblematieken. Het Agentschap voor Onderwijsdiensten ontwikkelde een ondersteuningsaanbod voor scholen en lokale besturen en zorgde voor praktijkuitwisseling tussen scholen, onderwijspartners en opvangpartners. Het doel daarvan was de opvang- en onderwijslogica dichter bij elkaar te brengen. Op deze manier werd aan een crisissituatie tegemoet gekomen, die tegelijkertijd werd aangegrepen om expertiseopbouw- en deling te bevorderen.

Vereenvoudiging

De Europese **Single Permit Richtlijn** voert een gecombineerde vergunning in, die zowel een verblijfsvergunning als een toelating tot de arbeidsmarkt inhoudt. Dit houdt een administratieve vereenvoudiging in voor de economische migranten en hun werkgevers. Vlaanderen en de andere Belgische deelstaten maken werk van de omzetting van deze Richtlijn. Op 2 februari 2018 werd een samenwerkingsakkoord getekend tussen de Federale Staat, de drie Gewesten en de Duitstalige Gemeenschap over de coördinatie van het beleid. Het Vlaams Parlement stemde op 23 maart 2018 per decreet in met dit samenwerkingsakkoord. De nodige uitvoeringsbesluiten worden voorbereid.

Ondersteuning en expertise-opbouw m.b.t. diversiteit

Ella vzw voerde, met middelen uit het Vlaamse Gelijkekansenbeleid, een **actie-onderzoek** uit naar **participatiedrempels op de arbeidsmarkt voor vrouwen van buitenlandse herkomst**. Bijzondere

aandacht ging daarbij naar taal. Het eindrapport werd opgeleverd⁶. Ella vzw geeft, mede op basis van deze nieuwe expertise, vormingen en biedt coaching aan.

Wat doen we extra?

Organisaties, diensten en voorzieningen stimuleren om te werken aan toegankelijkheid

In het **Masterplan Diversiteit in/en het jeugdwerk** zijn meerdere maatregelen opgenomen die de toegankelijkheid van het Jeugdwerk in Vlaanderen voor kinderen en jongeren van buitenlandse herkomst (en andere doelgroepen) moeten verhogen. De eerste pijler van dat Masterplan is het **creëren van een groter jeugdwerkaanbod en zorgen voor meer gelijke kansen voor alle kinderen en jongeren**. Het Masterplan kiest voor een tweesporenbenadering: enerzijds verder inzetten op het toegankelijk maken van het bestaande zogenaamde ‘reguliere’ jeugdwerk, anderzijds waarderen en verder bruggen bouwen tussen de verschillende vormen van jeugdwerk (bv. jeugdwerking gericht op maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, cross-over jeugdwerkingen die de brug maken naar cultuur, werk, sport,...). Het Masterplan wil tussen de verschillende vormen van jeugdwerk meer verbinding realiseren. Het Masterplan voorziet in dit kader in een ondersteuning van de brede jeugdwerksector door een netwerk Jeugdwerk voor allen, nieuwe projectoproepen, een overzicht van tools en methodieken op landelijk niveau. Een nieuw decreet bovenlokaal jeugdwerk zal tot slot de doelgroepgerichte jeugdwerkorganisaties ondersteunen.

In dit kader zal ook de opgebouwde expertise uit de **lopende projectoproep Bruggenbouwers binnen en naar het jeugdwerk** gevaloriseerd worden. Met de projectoproep subsidieert het jeugdbeleid 12 projecten die inzetten op het bereiken van kinderen en jongeren in kwetsbare situaties en/of van buitenlandse herkomst. Naast de projecten, wordt ook een begeleidingsonderzoek gesubsidieerd: de onderzoekers begeleiden de projecten én zullen een draaiboek en studiedag uitwerken. In 2018 wordt daarnaast de **projectoproep sociale integratie** gelanceerd, gericht op projecten die kinderen en jongeren via **ontmoeting en samenwerking** in contact willen brengen met verschillende organisaties en verenigingen uit diverse sectoren. De projectoproep wil zo werken aan een integraal beleid dat zowel de **samenwerking** tussen de verschillende spelers in het veld versterkt als het **jeugdwerkaanbod toegankelijk, aantrekkelijk en bruikbaar** maakt voor kwetsbare doelgroepen, waaronder kinderen en jongeren van buitenlandse herkomst⁷.

Tso- en bso-scholen hebben vanzelfsprekend een unieke rol bij de realisatie van de samenleving van de toekomst. Vanuit **STEM**-oogpunt wordt dit de volgende jaren sterk benadrukt, op een gedragen en geïnformeerde manier. Met de resultaten van de bevraging “InnoVET - Professionalisering en innovatie in het arbeidsmarktgericht onderwijs”, ten laatste in het najaar 2018 vrijgegeven, worden vanaf het schooljaar 2018-2019 trajecten uitgewerkt met scholen en bedrijven. Het STEM-Platform, dat uit onafhankelijke experts bestaat, zal zich in een specifiek advies buigen over doelgroepenbeleid. Ondertussen heeft het Platform wel al informatie ingewonnen bij de vzw’s ToekomstATELIERdel’Avenir en Let’s go Urban. Bij de voorbereiding van het nieuwe STEM-Actieplan 2020-2030 ligt een focus op “STEM for All”, zo wordt inclusie en een brede kijk gegarandeerd. De beleidsvelden Onderwijs, Werk en Economie onderzoeken hoe gevolg

⁶ Zie de website van Ella vzw: <http://www.ellavzw.be/node/4/publicaties/empowerment-door-taal>

⁷ Zie ook http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/projectoproepen_indekijker.aspx voor meer informatie

kan gegeven worden aan de evaluatie van het STEM-aanbod en hoe daarbij de aandacht voor doelgroepen, waaronder kinderen en jongeren van buitenlandse herkomst, versterkt kan worden.

Met een doelgroepenbeleid willen Syntra-Vlaanderen en de verschillende Syntra's de **ondernemersopleidingen toegankelijker maken** voor die cursisten die minder doorstromen naar ondernemerschap (en in het algemeen naar werk) – personen van buitenlandse herkomst zijn één van de opgenomen doelgroepen. Het doelgroepenbeleid bestaat al sinds 2006, maar verloopt sinds 2018 **gedecentraliseerd**. De verschillende Syntra's staan nu in voor de uitvoering en implementatie van het doelgroepenbeleid. Zij maken daartoe jaarlijks een kwalitatief jaarplan op, waar een visie doelgroepenbeleid deel van uitmaakt. Die visie vertrekt vanuit de regionale noden van elk Syntra, de Syntra betrekken in hun beleid de lokale en regionale partners met de juiste expertise. Het Agentschap Syntra-Vlaanderen ontwikkelt het kader, ondersteunt het beleid door monitoring en houdt toezicht op de uitvoering ervan.

Het **geïntegreerd breed onthaal** wordt verder geïmplementeerd in Vlaanderen en Brussel, onder meer via het decreet Lokaal Sociaal Beleid. Om het geïntegreerd breed onthaal meer vorm te geven, werd in januari 2018 een projectoproep gelanceerd voor de uitvoering van trajecten voor de doelgroep die door VDAB als niet toeleidbaar naar werk wordt beschouwd.

Voor de **Huizen van het Kind** is het streefdoel in 2019 om gebiedsdekkend aanwezig te zijn in alle 300 Vlaamse gemeenten en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en dat de opgestarte Huizen van het Kind uitgroeien tot een laagdrempelige basisvoorziening. Daarvoor zijn toereikende middelen voorzien. Er wordt eveneens ingezet op de uitbreiding van het aanbod en betrokkenheid van nieuwe actoren in de Huizen van het Kind. Er werd in dit kader een subsidieoproep gelanceerd op 1 maart 2018. Ook wordt de werkzaamheid van de Huizen van het Kind versterkt. Op 1 maart 2018 gingen 18 KOALA's (Kind- en Ouderactiviteiten in het kader van Lokale Armoedebestrijding) van start in Vlaanderen en Brussel. Op die manier komen er in de **kinderopvang** meer dan 500 bijkomende plaatsen voor kinderen uit kwetsbare gezinnen. Elke KOALA bestaat uit organisatoren kinderopvang die extra plaatsen met plussubsidie realiseren en een organisator die kind- en ouderactiviteiten opneemt. De doelstelling is om op die manier een geïntegreerd aanbod binnen de Huizen van het Kind te creëren en zo de toegankelijkheid van lokaal aanbod voor kwetsbare gezinnen met kinderen te vergroten. De mogelijkheid om de lokale loketten kinderopvang vanaf 2019 te subsidiëren, wordt onderzocht. De lokale loketten krijgen daarbij een specifieke opdracht naar maatschappelijk kwetsbare gezinnen, waaronder gezinnen met ouders van buitenlandse herkomst.

Voor de welzijns- en zorgvoorzieningen starten twee projecten die de toegankelijkheid van de dienstverlening voor personen van buitenlandse herkomst moeten vergroten. Een eerste project richt zich op een **cultuursensitieve zorg- en ondersteuningsbeleid in de residentiële ouderenzorg**. Het project wil onder meer komen tot een kwaliteitskader voor cultuursensitieve residentiële ouderenzorg en een leerproces met voorzieningen opstarten. De voorzieningen krijgen in dat leertraject wetenschappelijke en methodologische ondersteuning. Het project **Aan de slag met cultuursensitieve zorg** richt zich dan weer op **beheerders en directies** van de zorgvoorzieningen. Het project wil komen tot indicatoren om cultuursensitieve zorg en ondersteuning te stimuleren, een handleiding om deze indicatoren toe te passen, aanbevelingen voor een cultuursensitief kwaliteitsbeleid en een charter met de zorgvoorzieningen, met het engagement om meer werk te maken van cultuursensitieve zorg en ondersteuning.

In het **Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024** vormen sensibiliseren, informeren en professionaliseren een rode draad doorheen de vijf strategische doelstellingen. Er is transversaal doorheen het plan aandacht voor inburgeraars en personen van buitenlandse herkomst. Bij de uitwerking van de acties wordt dan ook samengewerkt met de Agentschappen Integratie en Inburgering, het Huis van het Nederlands Brussel en het Agentschap Binnenlands Bestuur. In de week van de Geletterdheid 2018 staat het thema “ouders” centraal: daartoe wordt ook samengewerkt met intermediairs die met ouders werken (bv. gezinsondersteuning). De Week van de Geletterdheid 2019 staat in het teken van geletterdheidscompetenties van kinderen en jongeren, onder meer door sensibilisering bij professionals uit het kleuter- en lager onderwijs.

Oriëntering en competenties zichtbaar maken

De Vlaamse Regering werkt aan een ontwerpdecreet over het **geïntegreerd EVC-beleid** bij het Vlaams Parlement indienen. De Vlaamse Regering wil er bij de implementatie voor zorgen dat dit EVC-beleid de tewerkstellingskansen van personen van buitenlandse herkomst, waaronder anderstalige nieuwkomers, verhoogt. Daartoe zal bij de uitwerking van EVC-testen aandacht zijn voor taal- en culturele drempels. Opdat het EVC-decreet ook zou bijdragen aan betere tewerkstellingskansen van personen van buitenlandse herkomst (waaronder ook anderstalige nieuwkomers), is bijzondere aandacht vereist voor taal- en culturele drempels bij de (toeleiding naar de) beoordeling van competenties. Een goede samenwerking en doorverwijzing tussen inburgering, VDAB en de EVC-testcentra (en eventueel de onderwijsinstellingen) is van groot belang.

Aandacht voor niet-begeleide minderjarigen

Jongerenwelzijn organiseert **100 plaatsen contextbegeleid autonoom wonen voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen**. Dit aanbod was de ‘missing link’ tussen residentiële woonvormen, met permanent toezicht, en autonoom wonen, met alleen ambulante begeleiding van de jongere. De nieuwe innovatieve woonvorm bestaat uit kleinschalige wooneenheden waar een beperkt aantal jongeren samenleeft, onder flexibel en aangepast toezicht, ondersteund door een permanentiesysteem. Deze verblijfsvorm gaat isolement en eenzaamheid en versterkt communicatieve en socio-emotionele vaardigheden. Het aanbod richt zich op niet-begeleide minderjarige vreemdelingen vanaf 16 jaar, de jongeren kunnen er blijven wonen tot 25 jaar en zo in een veilige context de transitie naar het volwassen leven maken.

De Ondersteuningsteams Allochtonen (OTA) zetten in op **deskundigheidsbevordering van hulpverleners van niet-begeleide minderjarigen**. Dit d.m.v. trajectcoaching, teamondersteuning en vorming op maat. Deze opdracht zit vervat in een breder project waarbij de OTA eenzelfde vorming en ondersteuning bieden inzake radicalisering.

Werk

De minister van Werk sloot met de Vlaamse werkgeversorganisaties VOKA, UNIZO, VERSO en Boerenbond een Pact tegen krapte op de arbeidsmarkt. Het pact bevat vier onderdelen: (1) een versnelde screening van langdurig werkzoekenden, (2) verbetering van een competentiegerichte matching, (3) vereenvoudiging en vermeerdering van de Individuele Beroepsopleiding (IBO) en werkplekleren en (4) verhoging van sollicitatiefeedback. Het Pact is een aanvulling op het versnellingsplan bij VDAB, dat ook reeds focuste op de competentiegerichte matching en de betere screening van langdurig werkzoekenden. Hoewel het Pact en het versnellingsplan niet louter

gericht zijn op werkzoekenden van buitenlandse herkomst, kunnen ze toch een positief effect ressorteren op de tewerkstelling van deze doelgroep. Het versnellingsplan legt voor 2018 de focus op sneller activeren van langdurig werkzoekenden, heldere transmissieprocedures en meer instroom in de competentiecentra. Werkzoekenden van buitenlandse herkomst worden hierin meegenomen en zullen zeker ook gebaat zijn met bv. de drempels naar competentieversterking die weggewerkt worden of de vereenvoudiging van IBO en de hervorming van het werkplekleren.

Met een actieplan '**Integratie op de werkvloer**' maakt VDAB werk van een tweede pijler, naast het programma 'Integratie door Werk' (zie ook doelstelling 1.1.). Doelgroep zijn alle werkzoekenden van buitenlandse herkomst en een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Uitgangspunt is dat de focus moet liggen op de reeds aanwezige competenties bij de werkzoekenden, in plaats van op de competenties die (nog) ontbreken. Werkgevers worden actief betrokken: onder meer door een competentiescan op de werkvloer i.f.v. snelle toeleiding naar werk, werkplekleren (al dan niet met taal- en andere coaching), begeleiding van werkgevers bij het managen van diversiteitsvraagstukken, taalbeleid op de werkvloer... VDAB zoekt hiervoor ook aansluiting bij het Integratiepact (zie ook doelstelling 3.3.).

OD 1.3: Besturen, organisaties en voorzieningen met een maatschappelijke opdracht leveren inspanningen om tot een personeelsbestand dat de diversiteit onder de bevolking weerspiegelt te komen

Waar staan we vandaag?

In de **beheersovereenkomst 2016-2020 met VRT** werden bepalingen opgenomen over het aantrekken van nieuw talent: bij de instroom van nieuw personeel moet VRT aandacht hebben voor de maatschappelijke diversiteit in Vlaanderen en Brussel. VRT werkt daartoe samen met relevante organisaties en onderwijsinstellingen, bijvoorbeeld via het stagebeleid.

De dienst Diversiteitsbeleid van de Vlaamse overheid en de Vlaamse Diversiteitsambtenaar werken aan een **divers personeelsbeleid in de Vlaamse overheid**. Ze zorgden in 2016 en 2017 telkens voor een Gelijkekansen- en diversiteitsplan, ter uitvoering van het Strategisch Gelijkekansen- en Diversiteitsplan 2016-2020. De dienst Diversiteitsbeleid rapporteert hier ook telkens over. In 2016 was 8,8% van de personeelsleden bij de Vlaamse overheid van buitenlandse herkomst, 1,3% had een handicap of chronische ziekte en het middenkader telde 34,9% vrouwen, tegenover 22,7% vrouwen in het topkader. In 2017 gingen al deze cijfers in stijgende lijn: 9,6% personeelsleden van buitenlandse herkomst, 1,4% met een handicap of chronische ziekte, 35,4% vrouwen in middenkader en 23,4% vrouwen in topkader. Het streefcijfer tegen 2020 is 10% personeelsleden van buitenlandse herkomst, 3% personen met een handicap of chronische ziekte en 40% vrouwen zowel in top- als middenkader.

Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen brachten de **diversiteit van het personeel van de centrumsteden** in kaart in de Stadsmonitor. Begin 2016 was 16% van het stadspersoneel in de 13 centrumsteden van buitenlandse herkomst. Dat is een stuk lager dan het aandeel personen van buitenlandse herkomst tussen 18 en 65 jaar in de centrumsteden (gemiddeld 34%). Het aandeel personen van buitenlandse herkomst is sinds 2009 met 5 procentpunten toegenomen. Dat is een positieve evolutie, die houdt echter nog geen evenredige tred met de evolutie in de bevolking: de bevolking van buitenlandse herkomst op beroepsleeftijd nam in dezelfde periode met 9 procentpunten toe. Het aandeel personeel met buitenlandse herkomst is telkens het hoogst bij het

OCMW-personeel en het laagst bij de politiezones. Opgedeeld naar functieniveau, ligt het aandeel personeel met buitenlandse herkomst het laagst bij de hoogste salarisgroepen.

Wat doen we extra?

Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen brachten de **diversiteit bij het stads- en gemeente personeel** ook in kaart voor alle andere steden en gemeenten in het Vlaamse Gewest, naar analogie met de Stadsmonitor. De resultaten worden in 2018 opgenomen in de Gemeentemonitor.

Binnen de sectoren van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin is de evolutie van een multiculturele samenleving naar een superdiverse samenleving een uitdaging waar het beleid constructief mee wil omgaan. De **welzijns- en zorgvoorzieningen** zijn belangrijke werkgevers met een grote maatschappelijke impact. De sectoren willen, zowel wat betreft gebruikers als medewerkers, representatief zijn voor de gehele Vlaamse samenleving. Een **divers personeelsbestand** komt ook de toegankelijkheid van de diensten en voorzieningen ten goede. In het Actieplan 3.0 “Werk maken van werk in zorg en gezondheid” zijn daarom verschillende acties opgenomen die de diversiteit in de tewerkstelling in deze sectoren moeten bevorderen. Het gaat dan zowel om instrumenten die de organisaties in de sector moeten ondersteunen voor een doorgedreven diversiteitsbeleid, als om sensibilisering bij de diverse doelgroepen. Voor de doelgroep personen van buitenlandse herkomst werkt het beleid samen met VDAB, Minderhedenforum en de representatieve werkgeversorganisaties.

SD 2: De kennis van het Nederlands bij anderstaligen is versterkt

OD 2.1: We maken werk van een behoeftedekkend aanbod Nederlands als tweede taal

Waar staan we vandaag?

Vlaanderen investeert al langer in een toegankelijk aanbod onderwijs Nederlands als tweede taal (NT2), opdat nieuwkomers en anderstalige burgers zo vlot en zo snel mogelijk het Nederlands kunnen leren in functie van participatie in de samenleving. In het inburgeringsprogramma werd het taalniveau om een inburgeringattest te behalen, verhoogd tot niveau A2 van het Europees Referentiekader. We zorgen er voor dat het NT2-aanbod financieel toegankelijk is: wie NT2 volgt in een inburgeringsprogramma, of in het kader van de sociale wooncode, is vrijgesteld van het inschrijvingsgeld. Inburgering en Onderwijs zetten in op een evenwichtige regionale spreiding en een gecoördineerde inplanning van het NT2-aanbod (o.m. afstemming met de andere onderdelen van het inburgeringsprogramma). De Agentschappen Integratie en Inburgering en het Huis van het Nederlands zorgen hier voor regionale regie van het aanbod.

Vanuit Inburgering en Onderwijs wordt verder geïnvesteerd in een **behoeftedekkend onderwijsaanbod Nederlands als tweede taal (NT2)**. In maart 2018 werd het financieringsdecreet volwassenenonderwijs goedgekeurd door het Vlaams Parlement. Deze maatregelen geven de Centra voor Volwassenenonderwijs en de Centra voor Basiseducatie meer mogelijkheden om hun aanbod NT2 maximaal in te richten op de lokale behoefte. Naast de nieuwe financiering, maakte de Vlaamse Regering in 2016 en 2017 extra middelen vrij om in het NT2-onderwijs tegemoet te komen aan de verhoogde instroom van vluchtelingen en aan het toegenomen aantal cursisten door de verhoogde taalvereiste binnen het Inburgeringstraject. De Vlaamse Regering keurde eveneens een voorontwerp van wijziging aan het integratie- en inburgeringsdecreet principieel goed, waarmee de Vlaamse Regering een beleidskader voor een slagkrachtig NT2-beleid wil creëren.

Kinderen en jongeren die vanuit het buitenland naar Vlaanderen migreren en het Nederlands nog niet beheersen, kunnen terecht in het **Onthaalonderwijs voor Anderstalige Nieuwkomers**. Dit eerste jaar is gericht op het aanleren van Nederlands en op de sociale integratie en participatie in de Vlaamse samenleving. Het aantal anderstalige nieuwkomers in het basis- en secundair onderwijs gaat sinds 2014-2015 in stijgende lijn. Er is een sterke stijging vanaf 2016⁸, onder meer door de verhoogde instroom van vluchtelingen. De Vlaamse Regering maakte middelen vrij om scholen te ondersteunen: het gaat onder meer om een structurele verhoging van de middelen voor vervolgschoolcoaches in het secundair onderwijs. Die vervolgschoolcoaches volgen leerlingen op in het reguliere onderwijs, nadat zij hun eerste jaar onthaalonderwijs volgden. De onderwijsinspectie bracht op het eind van het schooljaar de activiteiten van de vervolgschoolcoaches in kaart. In januari 2017 werd het eindrapport “Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor minderjarige anderstalige nieuwkomers” (OKANS) opgeleverd. Na een studiedag in november is een participatief traject gestart met alle betrokken actoren om het onthaalonderwijs in het basis- en secundair onderwijs te versterken. Ook voor de kleuterscholen werden extra middelen vrijgemaakt, die worden ingezet voor **taalstimulering bij anderstalige kleuters**.

⁸ Zie ook de website van het Agentschap voor Onderwijsdiensten: <http://www.agodi.be/cijfermateriaal-onthaalonderwijs-anderstalige-nieuwkomers>

Het onderwijsbeleid moedigt scholen aan een **actief talenbeleid op school** te voeren. Het onderzoek Meertaligheid als Realiteit op School focuste op de verbanden tussen meertaligheid en onderwijsprestaties en ontrafelde de complexiteit van de meertalige realiteit bij onze leerlingen. De Taalunie bracht met 'Iedereen Taalcompetent' een advies uit over de rol van het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw. De resultaten van beide onderzoeken worden verder meegenomen in de ontwikkeling van het talenonderwijs. Via **taalstimulerende maatregelen**, met onder meer een taalscreening en op basis daarvan een taaltraject en een taalbad (lager onderwijs) of tijdelijke taalondersteunende maatregelen (secundair onderwijs), versterken we het Nederlands van alle leerlingen. De impact van het talenbeleid en van de taalstimulerende maatregelen worden opgevolgd door de onderwijsinspectie. Flankerend onderzoek geeft het onderwijsbeleid meer zicht op de diversiteit aan implementatie van de taalscreening en taalstimulerende maatregelen, de effecten van die maatregelen op de Nederlandse taalvaardigheid van leerlingen en de factoren die de effecten van de maatregelen beïnvloeden.

VDAB waarborgt een behoeftedekkend aanbod Nederlands via een **geïntegreerd taal- en werkbeleid**. Anderstalige werkzoekenden van buitenlandse herkomst krijgen de nodige taalondersteuning in hun traject naar werk. Vanuit de aanpak 'Integratie door Werk' (zie ook doelstelling 1.1.) zet VDAB in op een zo snel als mogelijke toeleiding naar de arbeidsmarkt. Het begeleidingstraject start met een screening, waarbij de waarderende benadering centraal staat: welke (taal)competenties zijn al aanwezig? Van daaruit krijgt elke werkzoekende een individuele aanpak op maat (zie ook Vlam2020, doelstelling 1.1.). Nederlands leren gebeurt zo veel als mogelijk geïntegreerd, binnen de beroepsopleidingen of bij het werkplekleren. Er is belangrijke rol weggelegd voor Nederlands op de opleidingsvloer. Voor werkzoekenden voor wie een voortraject taal aangewezen is, blijft het aanbod schakelopleidingen 'Nederlands voor een beroep' bestaan. VDAB zet daarnaast in op taalbeleidacties op de werkvloer, in het kader van een in het kader van een maatgerichte, kwaliteitsvolle ondersteuning (zie ook programma 'Integratie op de werkvloer, onder doelstelling 1.2.).

Ook Syntra-Vlaanderen maakte werk van een **taal- en leerbeleid**: het taalbeleid werd in 2016-2017 gecontinueerd en het leerbeleid werd verder uitgebouwd. Zo werd er een geletterdheidsscan ingevoerd en waren verscheidene projecten in de regionale Syntra gericht op anderstaligen en laaggeletterden. In elk Syntra is een taal- en leercoach actief (zie ook hieronder).

Wat doen we extra?

Het voorontwerp van wijzigingsdecreet van het integratie- en inburgeringsdecreet ligt momenteel voor advies bij de Raad van State. Het voorontwerp bevat bepalingen die het **beleidskader NT2** verder moeten uitbouwen. Het decreet financiering volwassenenonderwijs wordt vanaf 1 september 2019 geïmplementeerd.

In het schooljaar 2018-2019 wordt het **Actieplan ter versterking van het onthaalonderwijs** in het basis en secundair onderwijs gelanceerd.

Omdat uit het PISA-onderzoek en het PILRS-onderzoek bleek dat de competenties begrijpend lezen bij de Vlaamse leerlingen er op achteruit gaan, werd in het kader van de Vlaams-Nederlandse samenwerking in de schoot van de Taalunie een **Taalraad begrijpend lezen** opgericht. De raad bestaat uit tien experts, en zal een actieplan opstellen om het begrijpend lezen bij alle leerlingen te bevorderen, ook bij leerlingen van buitenlandse herkomst.

In elk Syntra is een **taal- en leercoach** actief: die richt zich tot elke cursist die taal- en/of leerondersteuning nodig heeft bij het volgen van de opleidingen. Elk Syntra biedt gepaste taal- en leercoaching bij het profiel van de cursisten en identificeert prioritaire doelgroepen. De taal- en leercoaching richt zich onder meer op het 'leren leren', maar heeft ook aandacht voor de motivatie van de cursisten. De persoonlijke aanpak is een troef voor een positieve leerattitude en persoonlijke groei van de cursisten.

OD 2.2: De Vlaamse overheid voert een taal(promotie)beleid en we stimuleren de voorzieningen om een taalbeleid te voeren.

Waar staan we vandaag?

Nederlands leren verloopt het vlotst door een combinatie van een formeel aanbod (NT2-onderwijs, zie ook doelstelling 2.1.) en herhaalde oefening in het dagelijkse leven. Nederlands leren kan ook via een niet-formeel aanbod (activiteiten die er op gericht zijn Nederlands te oefenen) en door informeel leren (Nederlands gebruiken in een communicatieve context).

Met taalbeleid zet de Vlaamse overheid in op taaltoegankelijkheid van organisaties enerzijds en op het creëren van leer- en oefenkansen Nederlands bij deze organisaties anderzijds. Met taalpromotiebeleid zet de Vlaamse overheid in op acties die enerzijds anderstaligen stimuleren om Nederlands te leren, te oefenen en te gebruiken, en acties die anderzijds Nederlandstaligen stimuleren en ondersteunen om anderstaligen maximale leer, oefen- en gebruikskansen Nederlands te bieden.

De Agentschappen Integratie en Inburgering en het Huis van het Nederlands Brussel zetten binnen hun reguliere werking in op de ondersteuning van lokale besturen, diensten en organisaties m.b.t. taalbeleid. Zo onderhouden zij de website www.klaretaalrendeert.be en lanceerde het Vlaams Agentschap de tool 'Communicatiewaaier om taaldrempels in hulp- en dienstverlening te verkleinen'. De Agentschappen en het Huis van het Nederlands Brussel organiseren en ondersteunen een aanbod oefenkansen Nederlands. De website www.nederlandsoefenen.be maakt het aanbod overzichtelijk op een toegankelijke manier. Anderstalige nieuwkomers worden in allerlei contexten (inburgering, nationaliteitsaanvraag, werk...) gevraagd om hun niveau Nederlands aan te tonen. Om ook hetgeen mensen uit informeel en niet-formeel leren te valoriseren, werden de Agentschappen en het Huis in 2017 bevoegd om taaltesten Nederlands af te nemen het taalniveau te certificeren.

De Vlaamse overheid zet onder de noemer 'Heerlijk Helder' in op heerlijk heldere overheidscommunicatie. In 2018 ligt de focus vooral op heldere geschreven taal, onder andere in brieven, e-mails en op websites. Alle departementen en agentschappen nemen daarvoor engagementen op. De dienst Taaladvies ondersteunt met tips en voorbeeldmateriaal en houdt de campagne levend met nieuwsbrieven, een Heerlijk Helder-netwerk voor communicatiemedewerkers en evenementen. Alle burgers zijn gebaat bij heerlijk heldere communicatie. Dat geldt bij uitstek voor personen die Nederlands leren.

Taalbeleid en taalpromotie Nederlands in Brussel en de Vlaamse Rand

Nederlands is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet de enige officiële taal. In de Vlaamse Rand rond Brussel worden vele talen gesproken⁹. We stimuleren **Nederlands leren in Brussel**, ook buiten het NT2-onderwijs. De Vlaamse overheid zorgt voor structurele financiering van het Huis van het Nederlands Brussel. Huis van het Nederlands promoot het Nederlands, biedt oefenkansen en begeleidt organisaties bij de ontwikkeling van een taalbeleid met een plaats voor het Nederlands, gegeven de meertalige Brusselse context. Initiatieven die daartoe bijdragen zijn de organisatie van conversatiegroepen, een overzicht van Nederlandstalige vrijetijdsactiviteiten en toeleiding naar vrijwilligerswerk. Het Huis van het Nederlands werkt samen met vrijetijdsorganisaties en organisaties die vrijwilligers inzetten, om de omkadering te voorzien voor optimale oefenkansen Nederlands.

Vzw de Rand is een belangrijke partner voor **het taalbeleid en taalpromotiebeleid in de Vlaamse Rand**. Vzw De Rand investeert in taalpromotie-instrumenten en methodieken die worden aangeboden en afgenomen door het maatschappelijke middenveld en de gemeenten. Vzw De Rand doet dit in breed partnerschap, met verenigingen, lokale besturen, centra voor volwassenenonderwijs en in samenwerking met het Agentschap Integratie en Inburgering en het Huis van het Nederlands Brussel. In de Randkrant en de kranten van de gemeenschapscentra komen regelmatig interviews met nieuwkomers aan bod. De gemeenschapskranten nemen vertaalde samenvattingen op, om anderstaligen te betrekken bij het Nederlandstalig gemeenschapsleven in de gemeente. Vzw De Rand werkt tot slot mee aan het jaarlijkse Gordelfestival.

Informeel en niet-formeel leren: oefenkansen Nederlands bieden

De Vlaamse overheid zet, naast de uitbreiding van het formele aanbod, volop in op een diverse aanbod oefenkansen. Via **de projectoproep 'Nederlands Oefenen'** subsidieert het Agentschap Integratie en Inburgering 21 projecten die bestaande methodieken rond oefenkansen kwalitatief verbeteren, verspreiden en verankeren, of die vernieuwend en inspirerend zijn voor een verder aanbod kwaliteitsvolle oefenkansen. De projecten gingen van start in september 2017 en lopen tot eind juni 2019. Het Agentschap Integratie en Inburgering begeleidt de projecten met intervisie en coaching. In oktober 2018 worden de projecten voorgesteld tijdens de Week van het Nederlands.

Met de tool NedBox bieden we **online oefenkansen Nederlands**. Nedbox is een interactief online leerplatform waarop anderstaligen hun Nederlands kunnen oefenen op een prettige en leerrijke manier. De website werd gelanceerd in oktober 2015 en is op korte tijd uitgegroeid tot een kwaliteitsvolle oefenkans Nederlands, buiten de schoolse context, met een hoog bereik: sinds de lancering maakten al meer dan 277.000 unieke bezoekers gebruik van NedBox om Nederlands te oefenen. Meer dan de helft van deze gebruikers zijn terugkerende bezoekers. Nedbox wordt tot 30 juni 2018 gefinancierd met Europese middelen (AMIF) met cofinanciering vanuit inburgering. Vanaf juli 2018 wordt Nedbox volledig gesubsidieerd met middelen uit het Inburgeringsbeleid.

Mensen die Nederlands leren, kunnen hun mondelinge vaardigheden oefenen in **conversatietafels Nederlands**. De Vlaamse Cultuuroverheid subsidieert onder meer 13 volkshogescholen op basis van het decreet op het sociaal-cultureel werk. Zij organiseren, in samenwerking met andere organisaties, de conversatietafels. Daarbij wordt vlot samengewerkt met de Agentschappen

⁹ Zie ook de onderzoeken 'Taalbarometer' in Brussel en de Vlaamse Rand: R. Janssens, *Meertaligheid als cement van de stedelijke samenleving, een analyse van de Brusselse taalsituatie op basis van Taalbarometer 3*, Brussel, 2013, VUB Press en R. Janssens, *Taal en identiteit in de Rand, een analyse van de taalsituatie in de Rand rond Brussel op basis van de Brio-taalbarometer*, Brussel, 2014, VUB Press.

Integratie en Inburgering en het Huis van het Nederlands Brussel. Het opzet om het bereik en de doorstroom van de cursisten NT2 systematisch te registreren, bleek niet haalbaar: dit zou te veel rapporteringslast met zich meebrengen. De laagdrempelige aanpak (deelname gebeurt zonder inschrijving vooraf) zou ook in het gedrang kunnen komen. De conversatietafels Nederlands worden wel verdergezet en blijvend gesubsidieerd door de Vlaamse Cultuuroverheid.

De brede cultuursector heeft een belangrijke rol om te werken aan **leesbevordering bij kwetsbare doelgroepen**. Door goede praktijken in kaart te brengen en te ontsluiten, wil de Vlaamse cultuuroverheid de sector sensibiliseren om hier verder op in te zetten. Deze actie was al opgenomen in dit beleidsplan, en wordt effectief opgestart in 2018-2019.

In Brussel liep in 2015 het project 'oefenkans NL', een samenwerking tussen de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het Huis van het Nederlands Brussel. Daarbij werden **vrijwilligers** die Nederlands leren ingeschakeld als assistent-lesgever tijdens het **Nederlandstalig sportaanbod**. Het was de bedoeling dit project ook toe te passen in het Vlaamse Gewest, in een samenwerking tussen Sport-Vlaanderen, de Agentschappen Integratie en Inburgering en het Huis van het Nederlands Brussel. Daartoe werd overleg gepleegd met de relevante actoren. Een overkoepelend initiatief bleek echter niet mogelijk: de mogelijkheden om hier op in te zetten vanuit het centrale sportbeleid, zijn te beperkt. Het sportbeleid wil eerder investeren in het informeren en/of opleiden van de georganiseerde sportsector, het Dynamoproject van de Vlaamse Sportfederatie biedt hier mogelijkheden. De georganiseerde sport en ander verenigingsleven zijn goede contexten om oefenkansen Nederlands te creëren. Bij de geselecteerde projecten van de oproep "Nederlands Oefenen" horen dan ook twee sportverenigingen.

De projecten **taalstimulering via het jeugdwerk** in Vilvoorde en Sint-Pieters-Leeuw zetten in op samenwerking tussen onderwijs- en vrijetijdsactoren (in het bijzonder het jeugdwerk) en welzijnsactoren, om zo de formele en informele leerkansen van anderstalige gezinnen te bevorderen. Het project in Sint-Pieters-Leeuw loopt tot juli 2018, in Vilvoorde wordt het project verdergezet met structurele middelen van de stad.

Nederlands leren als mediagebruiker

Nederlands leren gebeurt door de taal te gebruiken in interactie, maar Nederlands te horen en lezen in de media draagt bij tot het (verder) leren. De Vlaamse overheid subsidieert de **private en regionale zenders** voor de **ondertiteling van hun nieuwsuitzendingen**. Deze maatregel is in eerste instantie bedoeld voor personen met een auditieve beperking, maar de ondertiteling werkt eveneens ondersteunend voor wie Nederlands leert.

Nederlands leren en omgaan met nieuwsberichten zijn belangrijke vaardigheden voor jongeren in de Onthaalklassen voor Anderstalige Nieuwkomers. Leerkrachten kunnen daarom gebruik maken van het aanbod nieuwsmedia in de klas. Het project Kranten in de Klas werd in 2016-2017 omgevormd naar **Nieuws in de Klas**: ook het digitale nieuws doet zo zijn intrede in de klassen. Het project heeft een hoog bereik, in het schooljaar 2016-2017 werden zo 153.847 leerlingen bereikt. Er zijn geen specifieke cijfers beschikbaar voor het bereik van de Onthaalklassen.

Wat doen we extra?

Sociaal tolken als instrument binnen taalbeleid

Lokale besturen en lokale maatschappelijke voorzieningen hebben nood aan communicatie-ondersteuning bij hun opdrachten en dienstverlening aan anderstalige burgers. Eén van de manieren om de taalkloof te overbruggen, het **inzetten van sociaal tolken**. Om tegemoet te komen aan de vraag naar meer gecertificeerde sociaal tolken, heeft het Agentschap Integratie- en Inburgering een nieuw opleidings- en certificeringstraject ontwikkeld en ingevoerd. Daarnaast loopt binnen het Agentschap Integratie en Inburgering, in partnerschap met lokale besturen, een proefproject om een aanvullende tolkenpool met aspirant-tolken aan te leggen. Deze aspirant-tolken zijn dus geen gecertificeerde tolken maar wel vrijwilligers. Het gaat om een informeel en niet-decretaal aanbod. Het proefproject wordt opgevolgd door onderzoek en moet uitklaren of en in welke omstandigheden aspirant-tolken kunnen ingezet worden als alternatief voor gecertificeerde tolken.

Taalbeleid op de werkvloer bij de Vlaamse overheid

De Vlaamse overheid geeft zelf het goede voorbeeld: het **Facilitair Bedrijf** ging van start met **taalbeleid op de werkvloer** en werd daarbij begeleid door het Huis van het Nederlands Brussel. Er werd een analyse gemaakt van taaldrempels bij sollicitatieprocedures en op de werkvloer, anderstalige werknemers konden hun niveau Nederlands laten testen, een aantal onder hen kreeg op basis daarvan het aanbod om lessen Nederlands te volgen. Er vindt ook wekelijks een conversatietafel Nederlands plaats in de gebouwen van de Vlaamse overheid. Het traject kwam tot stand met de steun van de dienst Diversiteitsbeleid.

SD 3: Wederzijds respect ten aanzien van personen met een andere herkomst is merkbaar toegenomen

OD 3.1: We werken aan een genuanceerde beeldvorming over diversiteit en gaan stereotypering tegen

Waar staan we vandaag?

De wedstrijd **Clichékillers** daagde studenten journalistiek uit om verhalen te brengen over thema's armoede, gender, herkomst, handicap of seksuele identiteit, die vooroordelen overstijgen. De wedstrijd liep in het academiejaar 2016-2017, een professionele jury koos de winnende inzending en twee genomineerden.

Met **studenttutoringprojecten** wordt een win-win-win situatie gecreëerd: kwetsbare leerlingen krijgen begeleiding bij het studeren, leerkrachten in opleiding en andere studenten oefenen hun didactische competenties en leren de leefwereld van deze jongeren kennen. Zo kunnen zij in hun latere professionele context beter omgaan met een diverse klas en samenleving. Vanuit het onderwijsbeleid werden in de schooljaren 2015-2016, 2016-2017 en 2017-2018 telkens zeven projecten gesubsidieerd.

Op de arbeidsmarkt is niet-stereotyperende beeldvorming cruciaal: vooroordelen wegwerken en discriminatie tegengaan zijn belangrijk opdat personen van buitenlandse herkomst makkelijker aan de slag raken. Diversiteit op de werkvloer moet een bespreekbaar thema zijn, ook op ondernemingsniveau. Vanuit het beleidsdomein Werk werd daarom ingezet op een **mobiliserende strategie in het kader van het 'Focus op Talent'-beleid** om vooroordelen te doorbreken. Die kreeg gestalte in samenwerkingsakkoorden met sociale partners, de eigenorganisaties van verschillende kansengroepen (waaronder Minderhedenforum) die nog tot eind 2019 lopen.

Personen van buitenlandse herkomst worden in de media vaak gevraagd als expert over thema's als migratie en integratie, er wordt minder vanzelfsprekend aan hen gedacht wanneer journalisten andere thema's coveren. De **Expertendatabank** wil ondervertegenwoordigde groepen op het publieke forum (vrouwen, personen met een handicap, personen van buitenlandse herkomst en transgenders) meer aan bod laten komen in het kader van hun vakexpertise. 30% van de experts uit de databank zijn personen van buitenlandse herkomst. Via onder meer een maandelijkse mailing wordt de databank bekend gemaakt bij journalisten.

Met middelen van het Europees Sociaal Fonds werd een oproep 'Focus op Talent' naar het ruime middenveld gelanceerd, acht projecten gingen van start in januari 2017. De projecten ontwikkelen en testen acties en strategieën die de arbeidsmarktparticipatie van personen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt ten goede komen – waaronder personen van buitenlandse herkomst. De projecten moeten de omslag naar de talentbenadering, het doorprikken van vooroordelen en/of het aanpakken van structurele drempels versnellen. Om de hefboomkracht van deze projecten te maximaliseren, wordt ingezet op intervisie ervaringsuitwisseling tussen de projecten bij de structurele partners en de projecten die met de ESF-middelen worden gefinancierd. Wanneer de projecten op kruissnelheid komen, zullen deze ook ruim worden gecommuniceerd.

Om de ontwikkelingen en uitkomsten van het arbeidsmarktbeleid beter te kunnen opvolgen, heeft het beleidsdomein Werk een Focus op Talent Barometer ontwikkeld. De barometer geeft een kwantitatief overzicht te geven van de socio-economische positie van kansengroepen aan de hand

van de meest recente data. Daarbij wordt het aandeel van deze groepen in de totale bevolking in kaart gebracht, naar hun leeftijdsstructuur en onderwijsdeelname. Ook de arbeidsmarktpositie van deze groepen (werkzaamheidsgraad, werkloosheidsgraad, aandeel zelfstandigen,...) en de opleidingsdeelname (onderwijs maar ook beroepsopleiding) komen aan bod. De barometer heeft aandacht voor vier kansengroepen: personen met een arbeidshandicap, de personen geboren buiten EU, lagergeschoolden en 55-plussers. Omdat bij deze analyse gebruik gemaakt wordt van de (Europees gestuurde) Enquête naar de Arbeidskrachten, is het momenteel niet mogelijk om bij de barometer ook de Vlaamse herkomstdefinitie toe te passen. In 2017 verscheen de eerste editie van de Focus op Talent Barometer. In 2018 en 2019 is telkens een nieuwe editie gepland.

In het kader van het Focus op Talent-beleid werd binnen het VIONA-onderzoeksprogramma een onderzoek gegund aan IDEA consult. Dat onderzoek zal een meer diepgaande analyse van de gevoerde processen en de doorwerking ervan mogelijk maken. Het onderzoek focust voornamelijk op het talentenbeleid, oplevering is voorzien begin 2019.

Wat doen we extra?

Het subsidiebudget voor **studenttutoringprojecten** wordt verdubbeld, waardoor meer hogeronderwijsinstellingen subsidies ontvangen, meer studenten als tutores aan de slag gaan, maar ook meer leerlingen (tutees) begeleiding genieten. In het kader van een brede projectoproep subsidieert het onderwijsbeleid daarnaast ook een aantal nieuwe projecten die jongeren behalve huiswerkbegeleiding ook ondersteuning bieden bij hun studiekeuze of en hun verdere loopbaanoriëntatie.

De **Expertendatabank** wordt in 2018 grondig vernieuwd. De zoekfunctie in de databank wordt verbeterd en de databank wordt voor meer professionals opengesteld. Het expertenbestand zal ook verder uitgebreid worden. Deze vernieuwing moet expertendatabank makkelijk vindbaar, vlotter raadpleegbaar en aantrekkelijk maken voor gebruikers. De lancering van de vernieuwde expertendatabank zal gepaard gaan met een campagne.

OD 3.2: Ieder beleidsveld bestrijdt discriminatie en racisme

Waar staan we vandaag?

Het **Vlaamse Gelijkekansenbeleid** zet in op de **preventie en bestrijding van discriminatie en racisme**. De Vlaamse overheid subsidieert daartoe onder meer het Interfederaal Gelijkekansencentrum Unia. Dat is bevoegd om op te treden m.b.t. Vlaamse bevoegdheden. Het Vlaamse Gelijkekansenbeleid lanceerde eveneens een **campagne “Zit u hier voor iets tussen?”** om mensen bewust te maken over vooroordelen.

Discriminatie op de arbeidsmarkt is nefast voor de tewerkstelling van personen van buitenlandse herkomst. Het Antidiscriminatiebeleid is een belangrijke pijler om elk talent een kans te geven. Het **actieplan ter bestrijding van arbeidsgelateerde discriminatie (ABAD)** werd in 2016 geëvalueerd en geactualiseerd. Het actieplan zet in op sensibilisering, preventieve bestrijding van discriminatie door opleiding en vorming, zelfregulering en versterkte controles door de Vlaamse Sociale Inspectie – antidiscriminatie is een prioriteit bij deze inspectiedienst.

De engagementen uit het actieplan ABAD werden vertaald in de **sectorconvenants 2018-2019** (zie ook OD 3.3.), in het actieplan Dienstenchequesector, en in de verhoogde inspanningen van de

Vlaamse Sociale Inspectie. Er werd een onderzoeksopdracht uitbesteed aan het Hoger Instituut voor de Arbeid, die nog tot en met februari 2019 loopt.

Samen met de **dienstenchequesector** werd een actieplan opgesteld op om discriminatie binnen de sector aan te pakken. Praktijktesten, georganiseerd door de werkgeversorganisaties, horen daar bij. Voor deze sector werd de wetgeving op de erkenning van dienstenchequebedrijven in 2017 aangevuld met non-discriminatiebepalingen en specifieke sancties. De Vlaamse Sociale Inspectie heeft naar aanleiding van de gewijzigde regelgeving, bovenop de reguliere inspecties, een preventieve quickscanronde georganiseerd.

De campagne **“Een discriminerende opmerking, het is gauw gebeurd”** startte in september 2017 en focuste op onbewuste uitingen van vooroordelen bij sollicitaties en op de werkvloer. De campagne kwam tot stand in samenwerking met de partners uit de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (Voka, UNIZO, VERSO, ACV, ABVV en ACLVB) en Unia, het Minderhedenforum en Grip vzw. Op 8 maart 2018 vond een studiedag over discriminatie op het werk plaats. Het meldpunt discriminatie van de Vlaamse Sociale Inspectie kwam daarbij ook extra in de aandacht.

In het interne vormingsaanbod aan de medewerkers van VDAB is aandacht voor interculturele communicatie, integriteit en diversiteit: op die manier wil **VDAB preventief mogelijke discriminatie** door de eigen medewerkers **tegengaan**. De VDAB-communicatie wordt afgetoetst aan een screeningsinstrument herkomst- en genderneutraal taalgebruik, ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Gent. De Online Assistant in de vacaturedatabase screent ingevoerde vacatures en geeft een automatische tip om deze te herformuleren. VDAB houdt via haar **klachtenmanagement** ook klachten over discriminatie bij. In 2016 ontving VDAB 87 meldingen van discriminatie, op een totaal van 1890 klachten. De meeste meldingen van discriminatie hadden betrekking op de vacaturedatabase of het opleidingsaanbod en waren gerelateerd aan nationale of etnische afkomst. Elke klacht werd onderzocht en geremedieerd. In dit kader zal VDAB in 2018-2019 ook een analyserapport discriminatie op de arbeidsmarkt maken.

De Vlaamse overheid levert inspanningen om de private huurmarkt betaalbaar te maken voor personen met lage inkomens en andere kwetsbare groepen (zie ook doelstelling 1.2.). Het Steunpunt Wonen voerde in 2017 een onderzoek naar de mogelijkheden om via zelfregulering van de sector **discriminatie op de private huurmarkt tegen te gaan**. Zowel tijdens als na het betreffende onderzoek is de Vlaamse overheid in overleg getreden met de sector. Momenteel wordt een actieplan “Vlaams antidiscriminatiebeleid op de private huurmarkt” opgesteld.

Het **Kenniscentrum Mediawijsheid** nam, in overleg met het Departement Cultuur, Jeugd en Media, in Vlaanderen de coördinatie op van de NoHate Speech Movement. Met het No Hate Speech Platform Vlaanderen roept het Kenniscentrum organisaties, verantwoordelijken en burgers op om **op te treden tegen (online) haatspraak**. Het project wordt gesteund door de Raad van Europa: haatspraak ondermijnt immers de realisatie van en het draagvlak voor de Mensenrechten. Het project ‘No Hate AlterNarratief’ activeerde jongeren in Vlaanderen en Brussel om online racistische, extremistische of gewelddadige haatspraak aan te pakken, door clichématige en foutieve informatie te ontkrachten. Vzw Tumult werkte een vorming uit voor jeugdwerkers en leerkrachten. De chatbox Miso daagt mensen uit om goede antwoorden te bedenken op veel voorkomende gevallen van online haatspraak. De vloggerswedstrijd Weetewa, een initiatief van het Kenniscentrum Mediawijsheid, Mediaraven, De Ambassade, VRT (MNM) en YouTube, ging in 2017 werd het thema gewijd: 50 jongeren deelden hun ervaringen, tips en soms wel heel creatieve visie

op online haatspraak. Voor hulpverleners, in het bijzonder hulpverleners werkzaam in instellingen en voorzieningen voor jongeren, werkten de Universitaire Campus Leuven-Limburg en Link in de Kabel een vorming uit. Daarin krijgen begeleiders de nodige handvatten aangereikt om met online haatspraak om te gaan en kinderen en jongeren in een kwetsbare situatie daarbij te ondersteunen. Op initiatief van het Kenniscentrum Mediawijsheid, vond tot slot een gesprek plaats tussen de vzw **Integratiepact** en de mediasector op de Strategische Adviesraad Cultuur-Media (zie ook doelstelling 3.3.). Het Kenniscentrum Mediawijsheid besteedt in haar werking eveneens aandacht aan personen met van buitenlandse herkomst (zie ook doelstelling 4.4.)

OD 3.3: Sociale partners, onderwijspartners, sociale organisaties, lokale besturen, media en verenigingen van personen van buitenlandse herkomst nemen zelf hun verantwoordelijkheid op in het bestrijden van discriminatie en racisme.

Waar staan we vandaag?

Met het **Integratiepact** wil de Vlaamse overheid sociale partners, lokale besturen, maatschappelijk middenveld en overheid samenbrengen in de strijd tegen racisme en discriminatie en in het bevorderen van wederzijds respect. In 2016 werd met AMIF-middelen een koepelstructuur opgericht: die staat in voor de inhoudelijke omkadering, ondersteuning van partners bij concrete initiatieven en creëert een breed draagvlak voor de thematiek. De koepelstructuur werd ondergebracht in Integratiepact vzw. Deze vzw organiseerde in het voorjaar van 2017 focusgroepen met diverse partnerorganisaties en een startdag in juni 2017, om de doelstellingen te verfijnen. Hier namen ook medewerkers van de Vlaamse overheid, uit verschillende beleidsdomeinen, aan deel. In december 2017 werd de oproep "Integratiepact: projecten ter bestrijding van racisme en discriminatie en bevordering van wederzijds respect" gelanceerd. De Vlaamse overheid ondersteunt daarmee partnerschappen die oplossingsgerichte en sociaal innovatieve projecten opstarten gericht op een gedragswijziging tegenover diversiteit, discriminatie en racisme. De projecten moeten concrete, zichtbare acties bevatten en een communicatiestrategie ontwikkelen. De projecten fungeren zo, samen met de koepelstructuur, als katalysator voor een brede maatschappelijke beweging rond de thematiek. De koepelstructuur Integratiepact vzw wierf partners en begeleidde hen om een projectvoorstel uit te voeren.

De **sectorconvenants** zijn protocollen van samenwerking tussen de sectorale sociale partners en de Vlaamse Regering over thema's als een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, stimuleren van competentie-ontwikkeling en het verhogen van diversiteit op de arbeidsmarkt. In die zin zijn ze een beleidsinstrument voor de Vlaamse overheid om impact uit te oefenen op het beleid in organisaties en ondernemingen, maar bij de totstandkoming en de verdere uitvoering is een belangrijke rol weggelegd voor de sociale partners. In vergelijking met de start van de convenantperiode, gaat er in de huidige generatie sectorconvenants (2016-2017) meer aandacht naar het thema non-discriminatie. Alle sectoren zetten hierrond acties of projecten op. Deze acties staan vaak niet los van de acties die de sectoren opzetten i.v.m. diversiteit en kansengroepen. Sommige sectoren zetten zeer sterk in op acties rond instroom van kansengroepen, besteden extra aandacht aan bijvoorbeeld ouderen of zetten specifieke diversiteitsacties op. Deze diversiteitsacties dragen op belangrijke wijze bij in bestrijden van vooroordelen en het verminderen van discriminatie op de werkvloer.

Wat doen we extra?

De projecten in het kader de tweede AMIF-oproep **Integratiepact** gaan van start vanaf 1 juli 2018 en lopen tot eind 2019. De koepelstructuur Integratiepact vzw zal deze projecten ondersteunen en begeleiden, door intervisie en workshops. Integratiepact vzw zal daarnaast blijvend projecten en initiatieven werven om zo een brede maatschappelijke beweging verder vorm te geven.

In juni 2017 heeft de Vlaamse Regering een inhoudelijk kader uitgewerkt voor de **sectorconvenants 2018-2019**. In dat kader is aandacht voor de zelfregulering inzake discriminatie van de sectoren: van de sectoren wordt minimaal een sectorale gedragscode non-discriminatie verwacht. Elke convenant moet verplicht engagementen inzake het tegengaan van discriminatie opnemen. Bij het opstellen van de sectorconvenants moeten de sectoren een omgevingsanalyse opmaken, daarbij moeten ze eveneens rekening houden met de diversiteit in de sector en aandacht schenken aan discriminatie.

SD 4: Het horizontaal integratiebeleid is afgestemd, onderbouwd en gedragen

OD 4.1: Tegen 2017 worden permanent en systematisch gegevens verzameld met het oog op het monitoren van de herkomstkloof in alle relevante domeinen

Waar staan we vandaag?

Betrouwbare en geloofwaardige statistieken zijn een van de fundamenteën voor een sterke democratie. Het Vlaamse beleid inzake de openbare statistieken werd in 2016 en 2017 hervormd op basis van het decreet openbare statistieken. Het decreet bepaalt dat de departementen en agentschappen verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling, productie en publicatie van de openbare statistieken, zij blijven ook eigenaar. De verschillende entiteiten vormen daarbij samen het netwerk Statistiek Vlaanderen. De Vlaamse Statistische Autoriteit (VSA)¹⁰ vervult binnen het netwerk Statistiek Vlaanderen de centrale coördinerende rol om dit geheel meer planmatig te laten verlopen en om de kwaliteit van de openbare statistieken te verbeteren. De VSA staat in overleg met de partners van het netwerk Statistiek Vlaanderen ook in voor overleg en contacten met de statistische autoriteiten in de andere deelstaten en met Eurostat.

Om de Vlaamse uniforme herkomstdefinitie ingang te doen vinden in alle beleidsdomeinen, werkten we aan een **ondersteuningsaanbod voor de toepassing van de uniforme Vlaamse herkomstvariabele**. Een werkgroep met experts monitoring en data-analyse uit verschillende beleidsdomeinen wisselde uit over bestaande en toekomstige toepassingen in monitoring. Op de werkgroep werden sprekers uitgenodigd met expertise inzake informatieveiligheid en privacy, nationaliteitswetgeving en e-government. Op basis van deze input werd een handleiding over de operationalisering en mogelijke toepassingen van de herkomstvariabele afgewerkt. Op 25 mei 2018 trad de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming in werking. Dit zal ook implicaties hebben op de procedures voor aanvragen van gegevens bij instellingen zoals het Rijksregister en de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, momenteel zijn de concrete gevolgen echter nog onduidelijk. Daarom werd de handleiding nog niet als externe publicatie beschikbaar gesteld. Wanneer hier meer duidelijkheid over is, zal de handleiding bijgewerkt worden tot een externe publicatie. We willen de handleiding eind 2018 voorstellen. In tussentijd wordt de voorlopige versie van de handleiding verspreid onder administraties en andere belangstellenden, opdat de uniforme Vlaamse definitie ingang kan vinden in alle beleidsdomeinen.

De **Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018** bundelt gegevens uit administratieve databanken en uit bevolkingssurveys. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor geeft zo inzicht in de maatschappelijke positie en participatie van personen van buitenlandse herkomst in verschillende beleidsdomeinen en in de meningen en attitudes van de Vlaamse bevolking jegens migratie en diversiteit. Omdat de bevolking van buitenlandse herkomst vaak ondervertegenwoordigd is in enquêtes, en omdat de bestaande enquêtes bepaalde aspecten van het samenleven in diversiteit niet belichten, werd in opdracht van het Agentschap Binnenlands Bestuur en met ondersteuning van Statistiek Vlaanderen daarnaast ook de **Survey Samenleven in Diversiteit** afgenomen. Die enquête bevroeg personen van Belgische, Congolese, Marokkaanse, Poolse, Roemeense en Turkse herkomst in Vlaanderen en Brussel naar hun ervaringen, participatie, taalkennis en –gebruik, meningen en attitudes over uiteenlopende onderwerpen. De Vlaamse Migratie- en

¹⁰ De vroegere Studiedienst Vlaamse Regering ging op in de Vlaamse Statistische Autoriteit, onder het Departement Kanselarij en Bestuur.

Integratiemonitor en de eerste resultaten van de Survey Samenleven in Diversiteit werden in mei 2018 voorgesteld op een studiedag en online gepubliceerd.

Ter voorbereiding van de **Stadsmonitor 2017** werd een visie op leefbare en duurzame steden uitgewerkt. In de visietekst is samenleven in diversiteit sterk uitgewerkt onder het luik 'sociale principes'. De visietekst werd vertaald in indicatoren, die opgenomen werden in de Stadsmonitor. De Stadsmonitor werd opgebouwd aan de hand van administratieve databanken, een grootschalige bevraging in de 13 centrumsteden en de gegevens die de steden zelf bezorgden. Ook bij de Gemeentemonitor ging aandacht naar aspecten van het integratiebeleid. De Stadsmonitor en Gemeentemonitor werden begin 2018 gepubliceerd. Nieuw is dat de cijfers ook 'op maat' kunnen geconsulteerd worden.

De **Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor (LIIM)** belicht per gemeente uitgebreid verschillende aspecten van het integratiebeleid: demografische gegevens, maatschappelijke participatie en positie van de bevolking van buitenlandse herkomst in verschillende beleidsdomeinen en deelname aan inburgering door inwoners in de gemeente. De LIIM editie 2016 werd begin 2017 gepubliceerd, nieuw daarbij was dat de gegevens ook overzichtelijk gedownload kunnen worden zodat gemeenten ze makkelijk kunnen verwerken in teksten en presentaties. De publicatie van de LIIM editie 2018 is voorzien voor de zomer van 2018.

In 2018 vindt het onderzoek voor de **Taalbarometer Brussel en de Taalbarometer Vlaamse Rand** plaats. Deze onderzoeken bevragen de bevolking in Brussel en in de Vlaamse Rand naar hun taalkennis en taalgebruik. In 2017 werden de enquêtes voorbereid door het Brussels Informatie-, Documentatie- en Onderzoekscentrum (BRIO). De onderzoeken zullen meer inzicht bieden in de talendiversiteit in Brussel en de Vlaamse Rand. De publicatie is voorzien voor het najaar van 2018.

Het Steunpunt Wonen maakte begin 2018 een rapport met de opties voor de periodieke dataverzameling over de woonsituatie in het Vlaamse Gewest. Daarbij werd afgewogen of de dataverzameling twee- of vijfjaarlijks moet gebeuren en of dit best via een survey dan wel via administratieve gegevens gebeurt. Er werd gekozen voor een vijfjaarlijkse survey: dit biedt meer mogelijkheden voor diepgaande analyse. De **Woonsurvey 2018** wordt tussen februari en september 2018 afgenomen bij ongeveer 3500 respondenten in het Vlaamse Gewest, en zal daarbij ook de herkomst van de respondenten bevragen, volgens de uniforme Vlaamse definitie. Het onderzoek (i.c. het veldwerk: de enquêtes) wordt afgerond eind september 2018, de eerste resultaten zullen beschikbaar zijn in de zomer van 2019.

VDAB diende een machtigingsaanvraag in bij de Privacycommissie, om in haar **interne monitoring** onder meer 'buitenlandse herkomst' te kunnen opnemen. Op die manier wilde VDAB de arbeidsmarktbemiddelaars alert maken voor kansengroepen onder de werkzoekenden die zij begeleiden (zie ook 'Vlam 2020' onder doelstelling 1.1.), maar ook de effectiviteit van de eigen opleidingen van meer nabij kunnen opvolgen. De Privacycommissie wees de aanvraag echter af. Voor 2018-2019 wordt onderzocht welke de mogelijkheden zijn om hier alsnog op in te zetten.

De uitstroom naar werk van anderstalige werkzoekenden van buitenlandse herkomst maakt onderdeel uit van de standaardmonitoring van VDAB. Voor de bredere doelgroep **werkzoekenden van buitenlandse herkomst maakt VDAB werk van specifieke analyserapporten**. In het voorjaar van 2017 werd zo, in het kader van onderzoek naar de kritische succesfactoren van het activeringsbeleid een evaluatierapport uitgewerkt over de effectiviteit van het opleidingsaanbod van VDAB voor personen van buitenlandse herkomst (zie ook doelstelling 1.1.). In 2018-2019 wordt

een specifiek analyserapport over de uitstroomkansen van personen met migratieachtergrond gepland.

Het Departement Werk en Sociale Economie analyseerde in 2015 in de **Herkomstmonitor** de arbeidsmarktpositie van personen van buitenlandse herkomst en maakte daarbij gebruik van de Vlaamse uniforme herkomstdefinitie. Het Steunpunt Werk maakte in 2017 een rapport over de herkomstkloof in arbeidsmarktpositie op de Vlaamse arbeidsmarkt. Ook in het onderzoek naar kritische succesfactoren op de arbeidsmarkt werd de herkomstvariabele conform de Vlaamse definitie gebruikt.

In het **onderwijsbeleid** blijkt de invoering van de **herkomstvariabele** in de monitoring van leerlingen een complex gegeven. De bestaande SES-indicatoren (thuis taal niet-Nederlands, opleiding moeder en school- of studietoelage) volstaan bovendien om het gelijke onderwijskansenbeleid vorm te geven en op te volgen. Ook voor de monitoring van het personeel in het onderwijs werd beslist 'herkomst' niet als variabele op te nemen. Er werd geargumenteed dat de definitie 'buitenlandse herkomst' niet helemaal voldoet om de beoogde doelgroep te monitoren. Er zijn ook bezorgdheden i.v.m. privacy.

Het **Jeugd Onderzoeksplatform** (JOP) legt in zijn onderzoek naar jongeren de focus op diversiteit. De onderzoeksnota 'Ervaren discriminatie bij Vlaamse jongeren: een situatieschets' brengt de ervaren discriminatie in beeld bij jongeren en heeft daarbij aandacht voor verschillen naar herkomst en religie, alsook voor de gevolgen van ervaren discriminatie. Uit het onderzoek bleek dat 43% van de jongeren met een migratieachtergrond ooit discriminatie ervoer op basis van geloof, taal of huidskleur. Moslimjongeren en jongeren van Afrikaanse herkomst rapporteerden het vaakst ervaren discriminatie. Over alle herkomstgroepen rapporteerden jongens vaker zich gediscrimineerd te voelen dan meisjes. In 2018 zal het Jeugd Onderzoeksplatform de JOP-monitor IV en de scholenmonitor afnemen bij jongeren. De onderzoekers namen de analyse rond discriminatie mee in het selecteren van de set van vragen. De scholenmonitor wordt afgenomen om de minder bereikte doelgroepen, waaronder jongeren van buitenlandse herkomst, te bereiken. Hier wordt een steekproef van scholen in Brussel, Gent en Antwerpen getrokken.

De **Gezinsenquête** van het beleidsdomein **Welzijn, Volksgezondheid en Gezin** werd uitgebreid met een aparte steekproef bij gezinnen waarvan minstens één ouder van niet-EU herkomst is, omdat die groep vaak ondervertegenwoordigd blijft in bevragingen. De survey peilde naar gezinssamenstelling, opvoeding, combinatie van werk en privéleven, welbevinden, inkomenssituatie enz. De resultaten werden in mei 2018 gepubliceerd op www.gezinsenquete.be, de resultaten voor personen van niet-EU herkomst werden uitvoerig gerapporteerd in een aparte bijdrage.

Wat doen we extra?

Het Netwerk Statistiek Vlaanderen maakt werk van een set van kernstatistieken, die per thema (demografie, arbeidsmarkt,...) de situatie in Vlaanderen omvattend beschrijven. De kernstatistieken zullen in 2018-2019 online ontsloten worden in toegankelijke webpagina's, maar ook via interactieve modules. Bij een aantal thema's, zoals demografie, zal ook 'herkomst' tot de kernstatistieken behoren. De thematische kernstatistieken zullen beleidsmakers, onderzoekers, maatschappelijk middenveld en burgers in staat stellen om hun taken en opdrachten beter uit te voeren of om hun belangen, meningen,... onderbouwd te formuleren. De keuze van de

kernstatistieken gebeurt in themagroepen met daarin vertegenwoordigers van producenten en gebruikers.

De derde pijler van het **Masterplan Diversiteit in/en het jeugdwerk** focust op onderzoek en monitoring. Kennis over diversiteit in het jeugdwerk vergaren en op een constructieve manier ontsluiten zijn immers een randvoorwaarde om een goed diversiteitsbeleid in en met het jeugdwerk te kunnen ontwikkelen en uitvoeren. In het Masterplan worden daartoe verschillende acties geformuleerd:

- de diversiteit van het jeugdwerklandschap wordt in kaart gebracht naar organisaties en aanbod, deelnemers en jongeren die kadervorming volgen;
- er wordt een jaarlijks kwalitatief belevings- en/of procesonderzoek rond diversiteit gevoerd;
- bij de omgevingsanalyse voor het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan komt een diverse groep jongeren aan bod;
- er wordt een indicator rond toegankelijke vrije tijd voor kinderen en jongeren in kansarmoede uitgewerkt;
- er komt onderzoek vrije tijd van jongeren in migratie;
- het brede jeugdwerk wordt actief betrokken bij ad hoc opdrachten van het Jeugd Onderzoeksplatform.

Het Masterplan bevat eveneens acties om de kennis te valoriseren: de resultaten van verdiepingsstudies worden vertaald naar concrete aanbevelingen, vanaf 2020 organiseert het Jeugdbeleid minstens jaarlijks een Masterclass diversiteit voor en door jeugdwerkers.

Het Departement **Welzijn, Volksgezondheid en Gezin** maakt werk van **analyses naar herkomst in de diensten en voorzieningen** van het beleidsdomein. In eerste instantie wordt een analyse gemaakt met gegevensbestanden van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap en het Agentschap Jongerenwelzijn. De analyses zullen beleidsmakers in staat stellen te weten in welke mate personen van buitenlandse herkomst bereikt worden door de respectievelijke voorzieningen.

Met de **lokale vrijetijdsmonitor** willen het Departement CJM, Sport Vlaanderen en VVSG de lokale besturen ondersteunen om een cultuur-, jeugd- en sportbeleid op hun maat uit te bouwen. De monitor brengt, tegen het einde van 2018, alle interessante en bruikbare gegevens over het lokaal vrijetijdsbeleid hier samen. De lokale besturen worden onder meer bevraagd over het aanbod in hun stad of gemeente. Daarbij gaat specifieke aandacht naar het vrijetijdsaanbod dat zich richt op kwetsbare of minder bereikte groepen in de samenleving (waaronder personen van buitenlandse herkomst), en naar de mate waarin het vrijetijdsaanbod outreachend werkt (de actie onder doelstelling 1.2. wordt hierin vervat).

Met een uitbreiding van de **Participatiesurvey** wordt de participatie van personen van buitenlandse herkomst aan het cultuur-, jeugd- en media-aanbod een eerste maal kwantitatief in kaart gebracht. De participatiesurvey is een grootschalige bevraging bij de bevolking in Vlaanderen en Brussel tussen 15 en 86 jaar oud, over de deelname aan en attitudes jegens de domeinen kunst, erfgoed, socio-cultureel werk, jeugdwerk, sport en over mediagebruik. De survey bestaat al sinds 2004, maar de bevolking van buitenlandse herkomst is telkens ondervertegenwoordigd bij de respondenten. Daardoor waren de resultaten nooit representatief voor deze bevolkingsgroep. Een bijkomende bevraging moet hier aan tegemoetkomen. De opgedane expertise (methodologie, aanpak) bij de Survey Samenleven in Diversiteit en de Gezinsenquête wordt hierin meegenomen.

OD 4.2: We versterken lokale besturen om het lokale integratiebeleid vorm te geven

Waar staan we vandaag?

Steden en gemeenten zijn prioritaire partners in het Vlaamse integratiebeleid. Het lokale bestuursniveau is het beste geplaatst om signalen op te vangen, lokale afstemming en samenwerking te faciliteren en op die manier beleid op maat van de lokale situatie vorm te geven. De steden en gemeenten krijgen daarom, binnen de grenzen van hun grondgebied, de regierol over het integratiebeleid. De steden en gemeenten worden als eerstelijnsoverheden geconfronteerd met de verhoogde instroom van erkende vluchtelingen en asielzoekers. Vanuit het integratiebeleid werden de besturen van steden en gemeenten waar zich de impact het sterkst manifesteerde, versterkt met een subsidie. De steden en gemeenten konden samenwerken met het Agentschap Integratie en Inburgering. In dit kader brachten Agentschap Binnenlands Bestuur, de Agentschappen Integratie en Inburgering en VVSG in september 2016 de publicatie 'Van opvang naar samenleven' uit, met praktijkvoorbeelden uit verschillende steden en gemeenten.

In juni 2015 werd een algemene projectoproep gelanceerd voor de opzet van pilootprojecten **intergemeentelijke samenwerking**. Vooral kleinere gemeenten kunnen op die manier hun krachten bundelen. De zeven gesubsidieerde projecten zetten in op onthaalbeleid in de gemeenten en/of op het samenleven in diversiteit en het bieden van gelijke kansen. Om de projecten te ondersteunen en de ervaringen verder uit te dragen, werd een lerend netwerk opgericht door Agentschap Binnenlands Bestuur, Agentschap Integratie en Inburgering en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. De subsidiëring van de zeven projecten loopt nog tot eind 2018, het lerend netwerk zet de deelnemende gemeenten aan om pistes voor verankering uit te werken. Er vindt ook een evaluatie plaats. Volgende vragen dienen hierbij aan bod te komen: wat hebben deze projecten bijgedragen aan de vooropgestelde doelstellingen? Welke resultaten werden er behaald (look op bestuurlijk vlak)? Welke lessen kunnen we hieruit trekken naar de toekomst?

Het **Agentschap Integratie en Inburgering begeleidt lokale besturen** in de ontwikkeling van een algemeen, inclusief en horizontaal lokaal integratiebeleid en een lokaal onthaalbeleid voor nieuwe inwoners van buitenlandse herkomst. Agentschap Integratie en Inburgering werkte in 2016 en 2017 aan het uniformeren en standaardiseren van het vormings- en begeleidingsaanbod, opdat lokale besturen in elke regio een gelijkwaardig aanbod krijgen. Het Agentschap ontwikkelde daartoe een algemeen kader voor de ondersteuning van lokale besturen. Goede praktijken, producten, methodieken en instrumenten zijn verzameld, gescreend, geoptimaliseerd en ontsloten over alle regio's heen. In samenwerking met VVSG, ontwikkelde het Agentschap een plan van aanpak 'leertraject horizontaal integratiebeleid' dat inspeelt op de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 en de beleids- en beheerscyclus 2020-2025. Het Agentschap publiceerde een draaiboek 'omgevingsanalyse lokale diversiteit' voor de ontwikkeling van een meer evidence-based lokaal diversiteitsbeleid. Het Agentschap ontwikkelde ook een handleiding en een opleidingsaanbod voor de methodiek 'Toeleiders'.

In **Brussel** heeft de **Vlaamse Gemeenschapscommissie de regierol** inzake het Vlaamse integratiebeleid. Dit impliceert dat alle door de Vlaamse overheid ondersteunde actoren in het kader van dit beleid in Brussel binnen hun werking afstemmen met de VGC en binnen hun werking rekening houden met deze regierol. VGC kreeg voor het opnemen van de regierol een subsidie van 320.000 euro toegekend voor de periode 1 februari 2018 – 31 januari 2020. Uitgangspunt voor het opnemen van de regierol is het beleidsplan Integratie 2017-2020, goedgekeurd door de VGC op 22

juni 2017. De VGC beoogt een transversaal beleid waarbij afgestemd en samengewerkt wordt met tal van lokale actoren. Ook met het Agentschap Integratie en Inburgering werd een samenwerkingsovereenkomst afgesloten.

In de Vlaamse Rand staat het lokale integratiebeleid voor extra uitdagingen: enerzijds is er de evolutie naar (groot)stedelijkheid, anderzijds is er de taalproblematiek. Het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking groeide in deze gemeenten sinds 2009 sterk aan, onder meer door nieuwe inwoners die eerder in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woonden. Daarom ontwikkelde het Agentschap Integratie en Inburgering een **ondersteuningsaanbod voor de lokale besturen in de Vlaamse Rand**. Bij aanvang werd het lokale integratiebeleid mee uitgevoerd, de focus werd daarna herzien: het Agentschap zet nu in op de ondersteuning van de lokale besturen bij de uitbouw van een lokaal onthaalbeleid en het realiseren van de regierol. In Dilbeek en Sint-Pieters-Leeuw startte telkens een proeftuin: per gemeente werd, onder meer op basis van gesprekken met nieuwe inwoners van buitenlandse herkomst, een plan van aanpak opgemaakt (onthaal van nieuwe inwoners, toegankelijkheid van dienstverlening, bepalen welke diensten welke acties opnemen). Ook in Vilvoorde startte een proeftuin. De toeleiders van Pin vzw (methodiek 'toeleiders in diversiteit') voerden er onthaalgesprekken met nieuwe inwoners van buitenlandse herkomst. Op basis daarvan werden knelpunten en kansen benoemd, in functie van de verdere ontwikkeling van een lokaal integraal en evidence-based onthaalbeleid.

In Antwerpen, Gent, Sint-Niklaas en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn voor buurten waar veel Roma wonen of verblijven, **buurtstewards** aangesteld. Zij vormen de brug tussen de Romabevolking, de stadsdiensten en de sociale voorzieningen. De projecten bestaan al sinds 2012 binnen het Vlaams Stedenbeleid en werden in 2016 overgeheveld naar het integratiebeleid. De projecten zullen de opgedane expertise met betrekking tot de ontwikkelde methodologie via een stappenplan verankeren binnen hun reguliere werking.

Wat doen we extra?

Om de gemeenten in hun regierol over het integratiebeleid te ondersteunen, liet het Agentschap Binnenlands Bestuur een onderzoek uitvoeren naar de invulling en de mogelijkheden tot versterking van die regierol. Het onderzoek formuleert aanbevelingen voor de gemeenten en voor het Agentschap Integratie en Inburgering dat instaat voor de ondersteuning van de gemeenten. De resultaten van het onderzoek zullen voorgesteld worden op een studiedag in het voorjaar 2019. Op de studiedag zullen ook workshops georganiseerd worden om actief aan de slag te gaan met de resultaten.

Met de projectoproep 'actief en gedeeld burgerschap' versterken we lokale besturen bij hun beleidsvoering m.b.t. samenleven in diversiteit (zie ook doelstelling 4.3.). De begeleidingsopdracht moet validering en verspreiding van de ontwikkelde expertise mogelijk maken.

OD 4.3: We verhogen de betrokkenheid van personen van buitenlandse herkomst bij het beleid

Waar staan we vandaag?

Het **onderzoek naar beleidsparticipatie van personen van buitenlandse herkomst** onderzocht hoe beleidsparticipatie van personen van buitenlandse herkomst het best georganiseerd wordt en wat daarbij de randvoorwaarden zijn. Het onderzoek werd gepubliceerd in maart 2017. Mede op basis van dit onderzoek keurde de Vlaamse Regering een voorontwerp van wijzigingsdecreet van het

Integratie- en Inburgeringsdecreet goed, dat de taakstelling van de binnen het decreet erkende participatieorganisatie (Minderhedenforum) verder definieert. De Vlaamse Regering wil, na advies van de Raad van State, de strategische adviesraden en stakeholders, een ontwerp van wijzigingsdecreet goedkeuren en dat indienden bij het Vlaams Parlement.

Bij de **wijziging van het decreet Jeugd- en Kinderrechtenbeleid** in 2016 werden de jeugdraad, politieke jongerenverenigingen en een groot aantal afgevaardigden van andere verenigingen betrokken in een reflectiegroep. Aan die reflectiegroep namen verschillende personen van buitenlandse herkomst deel. Ook het Masterplan Diversiteit in/en het jeugdwerk werd opgesteld met actieve participatie van jongeren van uiteenlopende herkomst.

In de Vlaamse en regionale beleidsorganen van de **jeugdhulp** wordt de **participatie van cliëntvertegenwoordigers** van buitenlandse herkomst gerealiseerd in samenwerking met het Minderhedenforum. Dat gebeurt op regionaal niveau in het Intersectoraal Regionaal Overleg Jeugdhulp en op Vlaams niveau in het Raadgevend Comité Jeugdhulp.

In de bestuursorganen van VDAB is er aandacht voor betrokkenheid van vertegenwoordigers van kansengroepen bij de besluitvorming. Minderhedenforum, Netwerk tegen armoede en Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid nemen deel aan het VDAB Stakeholderforum in de schoot van de Raad van Bestuur van VDAB. Daarnaast volgt VDAB de adviezen van de Commissie Diversiteit van de SERV. Dit vormde onder andere ook de basis voor het actieplan 'Integratie door werk'.

Wat doen we extra?

Samenleven in diversiteit brengt op lokaal niveau vaak uitdagingen met zich mee: hoe betrekken we alle burgers bij het lokale beleid, hoe bevorderen we democratisch burgerschap bij alle burgers? Met de projectoproep **actief en gedeeld burgerschap**, met AMIF-middelen, wilt de Vlaamse overheid hier verder beleid rond ontwikkelen. Doel van de projectoproep is enerzijds lokale beleidsparticipatie van personen van buitenlandse herkomst bevorderen. Anderzijds zet de projectoproep in op het bevorderen van burgerzin bij alle burgers. Burgerzin omvat de competenties (bv. vaardigheden, attitudes en kennis over waarden en normen, democratie, pluralisme,...) om op een constructieve manier om te gaan met interculturele verschillen en verschillen in referentiekaders, binnen het kader van de democratische rechtsstaat. De ontwikkeling van burgerzin hangt dus nauw samen met het bevorderen van de sociale cohesie en democratie in een maatschappij. De projectoproep daagt lokale overheden en burgers dus uit om in dialoog met elkaar duurzame oplossingen te vinden voor uitdagingen bij het lokale samenleven. Zes lokale projecten en een begeleidingsopdracht gingen van start op 1 mei 2018, voor een looptijd van twee jaar.

Bij het schrijftraject voor **Masterplan Diversiteit in/en het Jeugdwerk** werd er op verschillende manieren samengewerkt met jeugdorganisaties en jongeren, waaronder jongeren van buitenlandse herkomst. Deze werkwijze wordt verdergezet in de uitvoering van het Masterplan. Zo wordt bij het samenstellen van panels, commissies en stuurgroepen de diversiteit in sprekers en in praktijken bewaakt. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media gaat bij de beleidsvoorbereiding van het eigen beleid, maar ook van horizontaal beleid (zoals dit horizontaal integratiebeleidsplan) actief op zoek naar de input van jongeren en jeugdorganisaties. De

opvolging van het Masterplan gebeurt in nauwe samenwerking tussen beleid en de jeugdwerksector (zie doelstelling 4.4.).

Cliëntvertegenwoordigers in de integrale jeugdhulp zijn goed geplaatst om vanuit het perspectief van jongeren het beleid te adviseren. Zij hebben soms nood aan ondersteuning bij het opnemen van de vertegenwoordigende rol. Minderhedenforum en het departement WVG (afdeling Beleidsontwikkeling) werken daarom aan een **ondersteuningsbeleid** voor gemandateerden van buitenlandse herkomst, bijvoorbeeld via een dialooggroep. Er wordt toegewerkt naar minstens één vertegenwoordiger van buitenlandse herkomst in elk Intersectoraal Regionaal Overleg Jeugdhulp. Dit gebeurt in samenwerking met het Minderhedenforum en met regionale actoren die werken met personen van buitenlandse herkomst.

De **ouderkoepelverenigingen** ondersteunen in elk onderwijsnet de ouderraden en de ouderverenigingen. De ouderraden en ouderverenigingen kunnen bij hen terecht voor steun, materiaal, nieuws,... De Vlaamse overheid sluit, via een participatief proces, een beheersovereenkomst af met de ouderkoepelverenigingen. Daarin wordt aandacht gevraagd voor de participatie van onder meer ouders van buitenlandse herkomst. De ouderkoepelverenigingen voeren de beheersovereenkomsten uit via een jaaractieplan. Bij de opvolging en evaluatie van die jaaractieplannen gaat telkens aandacht naar hoe de ouderkoepelverenigingen aandacht hebben voor ouders van buitenlandse herkomst. De ouderkoepelverenigingen startten in 2017 samen met de Centra voor Basiseducatie een project oefenkansen Nederlands en geletterdheid voor ouders, via de projectoproep 'Nederlands Oefenen' van het Agentschap Integratie en Inburgering (zie ook doelstelling 2.1.)

De verenigingen van migranten en personen van buitenlandse herkomst zijn een onmisbare schakel tussen hun achterban en de bredere maatschappij. Deze verenigingen worden intensief bevraagd door uiteenlopende maatschappelijke actoren, het brede middenveld en de Vlaamse beleidsdomeinen zoals onderwijs, werk, wonen en welzijn. De verhoogde instroom van vluchtelingen in 2015 heeft de vraag naar ondersteuning, begeleiding, expertise en uitwisseling bij deze maatschappelijke actoren getriggerd. De verenigingen worden hierdoor nog meer bevraagd. Zij nemen een sleutelrol op in het maatschappelijke debat over integratie. Het aantal afdelingen van de verenigingen kent eveneens een grote aangroei. De **Vlaamse cultuuroverheid subsidieert de federaties en verenigingen van personen van buitenlandse herkomst**, opdat zij deze rol ten volle kunnen opnemen. Voor de lopende periode heeft de Vlaamse cultuuroverheid, in het licht van het voorgaande, een extra impuls gegeven aan dit verenigingsleven.

Beleidsparticipatie gebeurt ook door vertegenwoordiging in adviserende en beslissende organen: op die manier wordt het perspectief van personen van buitenlandse herkomst binnengebracht en krijgt discussie meer kleur. In de commissies die in de **culturele sector** subsidieaanvragen beoordelen, is het streefdoel daarom dat **10% van de beoordelaars een buitenlandse herkomst** heeft. Dat doel is bereikt voor de kunstensector, bijna gerealiseerd voor de erfgoedcommissie, voor de commissie circus nog niet. De beoordelaars worden steeds geselecteerd op hun expertise. Wanneer leden in de commissies vervangen worden, worden echter personen van buitenlandse herkomst actief aangesproken. Dat gebeurt in samenwerking met het Sociaal Fonds Podiumkunsten, door toelichting te geven over de commissies, en door de databank 'iedereen kan zetelen' te promoten bij personen van buitenlandse herkomst die in de kunsten actief zijn.

OD 4.4: Alle kennisnetwerken en ondersteuningsstructuren hebben expertise op vlak van integratie om hun sectoren op een inclusieve manier te ondersteunen.

Waar staan we vandaag?

Het **Beleidsnetwerk diversiteit in/en het jeugdwerk** bestond uit een brede groep experts uit zowel het Vlaamse beleid als het jeugdwerk, waaronder ook verschillende jongeren van buitenlandse herkomst. Ambrassade en Demos werkten, in dezelfde periode aan een **visietekst** Diversiteit in/en het Jeugdwerk. Het beleidsnetwerk, de Ambrassade, VVJ en VVSG werkten op basis daarvan, in een participatief proces, aan een **Masterplan Diversiteit in/en het Jeugdwerk**. Het Masterplan moet het jeugdwerk verder ondersteunen in het vertalen van de visietekst naar de praktijk. Het plan werd in februari 2018 voorgesteld op de **Dag van de Diversiteit**, die ook volgende jaren het moment zal zijn voor uitwisseling, sensibilisering en agendasetting voor het jeugdwerk.

In het jeugdbeleid werd ook op andere momenten gewerkt aan expertise-ontwikkeling:

- Het traject Jeugdwerk in de Stad richtte zich op jeugdwerkers en (lokale) beleidsverantwoordelijken. Zij konden inspiratie opdoen en ondersteuning krijgen om in hun stad een aanwezig, toegankelijk, divers en kwaliteitsvol jeugdwerk in de stad te ontwikkelen, dat een antwoord biedt op de vele stedelijke uitdagingen en de dromen en verwachtingen van kinderen en jongeren mee kan waarmaken. Dat gebeurde via workshops, inspiratiedagen, intergewestelijke en internationale studiebezoeken en de InterCity Youth Conference die in november 2017 in Leuven plaatsvond;
- De Ambrassade organiseerde in 2017 een aantal studiedagen waarin jeugdwerk met en voor jongeren van buitenlandse herkomst centraal stonden: het netwerkmoment Oog voor Armoede focuste op gekleurde armoede, het afsluitend event Wereldspelers focuste op jongeren in migratie. De studiedagen bereikten een divers publiek en verschillende sprekers waren van buitenlandse herkomst.

Het **onderzoek “Etnische diversiteit in zorg en welzijn”** focuste op de relatie tussen de (evolutie naar) een superdiverse samenleving en het Welzijns-, Gezondheids-, en Gezinsbeleid. Het onderzoek vond dat de maatschappelijke positie van personen van buitenlandse herkomst minder gunstig is dan deze van Belgische herkomst, dat het gebruik van diensten en voorzieningen uit welzijn en gezondheid door personen van buitenlandse herkomst nog onvoldoende in kaart kan worden gebracht en dat de beleidskaders reeds aandacht hebben voor deze doelgroep, maar een meer actief en gecoördineerd beleid gewenst is. Het rapport beveelt de ontwikkeling van een beleidsdomeinbrede visie op etnisch-culturele diversiteit in zorg en welzijn aan. Andere aanbevelingen zijn werken aan structurele participatie van personen van buitenlandse herkomst, bieden van experimenteerruimte en mogelijkheden tot praktijkuitwisseling bij preventie en hulp- en dienstverlening, opzetten van registratie en monitoring in alle sectoren, inzetten op een divers personeelsbeleid en een kwaliteitsbeleid in organisaties, samenwerking met het integratie- en inburgeringsbeleid versterken en een actief beleid tegen stereotypering, racisme en discriminatie voeren. Deze aanbevelingen worden mee opgenomen in de actie “divers personeelsbeleid in zorg en welzijn” (zie doelstelling 1.3.), en de projecten rond cultuursensitieve zorg en ondersteuning in de ouderenzorg en het leertraject cultuursensitieve zorg met directies en beheerders van zorg- en welzijnsvoorzieningen (zie doelstelling 1.2.).

Het **Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen 2012-2016** zette in op vorming en nascholing over omgaan met armoede en geletterdheid bij lesgevers. Het project 'Leerkansen' zette in op de samenwerking tussen de Centra voor Basiseducatie en lokale armoedeorganisaties. De expertise werd verspreid via een promotiefilm, een forumdag, navormingen, en een trefdag 'Leren vergroot kansen'. Het project mondde ook uit in een samenwerkingsprotocol tussen de Centra voor Basiseducatie, VOCVO, het Netwerk tegen Armoede en de Welzijnsschakels en een opleiding 'omgaan met armoede en sociale uitsluiting' blijft georganiseerd worden voor lesgevers van de Centra voor Basiseducatie.

In het **kleuteronderwijs** zetten we in op verdere **professionalisering over omgaan met diversiteit en kinderarmoede**. Het project Kleine kinderen grote kansen is op kruissnelheid. In verschillende lerende netwerken komen partners uit lerarenopleidingen kleuteronderwijs, pedagogische begeleidingsdiensten en belangenorganisaties samen. Er zijn drie thematische professionele leergemeenschappen voor de lerarenopleidingen, elke lerarenopleiding is eveneens gestart met een eigen professionaliseringstraject. In mei 2018 vond een conferentie plaats. Het project wordt afgerond na de zomer van 2018 maar dit betekent geenszins het eindpunt van de werkzaamheden.

Het **Kenniscentrum Mediawijsheid** besteedt in haar werking aandacht aan personen van buitenlandse herkomst. De projectoproep "rePresent" bewerkstelligde een dialoog over polarisering in de media tussen de mediasector en jongeren met een migratieachtergrond. Stampmedia vzw vertaalde de uitkomst van de dialoog in tips, filmpjes en vorming. Die werden voorgesteld op een studiedag voor media en studentenjournalistiek, in samenwerking met Medianet Vlaanderen en de Arteveldehogeschool. Het Kenniscentrum Mediawijsheid ondersteunt sectoren die werken aan **digitale geletterdheid** van kwetsbare doelgroepen via tools, informatie en beleidsontwikkeling. In 2017 en in 2018 vond telkens een inspiratiedag e-inclusie plaats. Het Kenniscentrum Mediawijsheid werkt samen met Wablieft! om teksten op zijn website voor ouders toegankelijk te houden.

De **MediAcademie Journalistiek** biedt bijscholing aan uitgevers, redacties, journalisten en mediaprofessionals uit de geschreven pers en zet daarbij in op diversiteit. In 2017 werden vormingen aangeboden over diversiteit in media en organisatie, over Black History Month en over etnisch-culturele representatie.

In het Vlaamse integratiebeleid wordt tot slot actief ingezet op internationale uitwisseling en bijdrage aan internationale beleidsvorming. Zo neemt Vlaanderen actief deel aan het Europees Migratie Forum en de Urban Academy on Integration (UAI) , de Joint Research Centre van de Europese Commissie, de ambtelijke werkgroep rond Integratie van de Intergovernmental Consultations en de EU Migration Policy Summit on the topic of Citizen Driven Innovation for Policy Design. Daarnaast faciliteerde het Agentschap Binnenlands Bestuur in 2018 mee een bezoek van het EIN en de UAI aan Mechelen, met in begrip van goede voorbeelden in het kader van Integratie en onderwijs en civiele maatschappij. Het Agentschap Binnenlands Bestuur onderhield verder de samenwerking met twee prioritaire partners voor Vlaanderen, namelijk Nederland en de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen. Dit omvat ook de voorbereiding voor de input van Integratie en inburgering aan de Vlaamse week in Noordrijn-Westfalen in 2019, en voor de bezoeken van Vlaamse integratie-experts aan Noordrijn-Westfalen en Nederland in het najaar van 2018 of in de loop van 2019. Op het vlak van onderzoek waren er uitwisselingen tussen het Agentschap Binnenlands Bestuur en het Nederlandse Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Wat doen we extra?

Ook in het **Masterplan Diversiteit in/en het jeugdwerk** wordt verder ingezet op het **ontwikkelen en ondersteunen van sterke netwerken**, in functie van kennisdeling en sensibilisering, onder meer door een Leernetwerk Diversiteit en de jaarlijkse Dag van de Diversiteit. Er is eveneens een **opvolgingsstructuur** opgezet om de uitvoering en verdere ontwikkeling van het Masterplan te bewaken. In die opvolgingsstructuur is het jeugdwerkveld sterk vertegenwoordigd.

Het jeugdbeleid zet tevens in op **expertise-ontwikkeling door internationale uitwisseling**. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media coördineert de Vlaamse bijdrage aan een aanbeveling van de Raad van Europa over de ondersteuning van jonge vluchtelingen in transitie naar volwassenheid. Daarbij gaat veel aandacht naar de rol van het jeugdwerk. De aanbeveling bevat richtlijnen voor de verdragsstaten, in uitvoering van het Actieplan ter bescherming van vluchtelingen- en migrantenkinderen 2017-2019 van de Raad van Europa. In dit kader subsidieert het Departement Buitenlandse Zaken de Raad van Europa eveneens voor een uitwisselingsproject voor jeugdwerkorganisaties m.b.t. de sociale inclusie van jonge vluchtelingen. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media ondersteunt de uitvoering van dit project in Vlaanderen. Bijkomend kan het project ook bijdragen tot een sterkere internationale reputatie binnen de Raad van Europa en zijn lidstaten en een beter begrip voor de bijzondere status van Vlaanderen en zijn beleidsdoelstellingen.

Bij de uitwerking van de acties van het **Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024** wordt er samengewerkt met de Agentschappen Integratie en Inburgering en Huis van het Nederlands Brussel. Daarbij gaat ook aandacht naar sensibilisering en vorming over geletterdheid van professionals die met inburgeraars werken.

In 2017 werd de evaluatie van de bestaande strategische structuren seniorensport, sport en armoede, en sport en interculturaliteit afgerond. Op basis van de evaluatie is besloten om de krachten van deze drie strategische structuren te bundelen in één **beleidsnetwerk 'Gelijke kansen in sport'**. Het beleidsnetwerk wordt in 2018 opgestart en wil in 2019 komen tot een Actieplan Diversiteit en Gelijke Kansen in de sport. Het doel van dat actieplan is de sportparticipatie van kwetsbare groepen te verhogen.

VDAB richt intern een netwerk "Diversiteit en Inclusie" op. Daarin zullen VDAB-medewerkers expertise opdoen en uitwisselen over alle aspecten van diversiteit (herkomst, gender, handicap of chronische ziekte,...) en arbeidsmarktdeelname: op welke manier spelen deze persoonskenmerken een rol bij arbeidsmarktdeelname, hoe kunnen drempels weggewerkt worden, wat is nodig op de werkvloer,...

SD 5: De Vlaamse overheid voert een horizontaal beleid naar woonwagenbewoners

Het Vlaamse horizontale beleid ten aanzien van woonwagenbewoners wordt onder deze strategische doelstelling toegevoegd aan het Horizontaal Integratiebeleidsplan. Vooraleer we overgaan tot de bespreking de acties, situeren we het beleidskader: we omschrijven de doelgroep, de verschillende types woonwagenterreinen en de coördinatieafspraken.

De doelgroep woonwagenbewoners

In Vlaanderen wonen naar schatting ongeveer 1.000 woonwagengezinnen in woonwagens, waarvan 70% voyageur, 20% Rom en 10% Manoesj¹¹. Enkele honderden gezinnen, vooral Rom, trekken een aantal maanden per jaar rond. Sommigen zijn, wegens geen vaste standplaats, gedwongen om het hele jaar door rond te trekken. Daarnaast wordt Vlaanderen bezocht door buitenlandse rondtrekkende woonwagenbewoners. Een aantal woonwagengezinnen, dat zichzelf als woonwagenbewoner beschouwt, woont in huizen.

Deze doelgroep wordt gekenmerkt door een aantal specifieke problemen die hoofdzakelijk te maken hebben met de preciaire woonsituatie. Daarnaast scoren woonwagenbewoners ondermaats op maatschappelijke indicatoren als onderwijs, tewerkstelling, inkomen, levensduur, gezondheid en culturele participatie.

De woonwagenterreinen

Momenteel zijn er 29 openbare residentiële woonwagenterreinen, goed voor 482 standplaatsen. Ook wonen vele woonwagenbewoners op privéterreinen.

Naast de residentiële woonwagenbewoners trekken honderden families van woonwagenbewoners in Vlaanderen rond met hun woonwagen, vooral in het voorjaar en de zomerperiode, maar ook in andere perioden van het jaar. Dit is een schatting op basis van de registratie op de doortrekkersterreinen. Elk jaar is anders qua aantallen, economische opportuniteiten. Elk jaar kent een ander soort bezoekers, die al dan niet ook beschikken over een vaste verblijfplaats. De afgelopen jaren is er een opmerkelijke verhoging van de Belgische Rom die rondtrekken. Rondtrekkenden kunnen (idealiter) terecht op doortrekkersterreinen. Zij kunnen ook tijdelijk opgevangen worden op pleisterplaatsen. Een pleisterplaats voor woonwagenbewoners is een terrein dat normaal gezien niet bestemd is voor het plaatsen van een woonwagen, maar waarop onder bepaalde voorwaarden voor een beperkte periode verkeerswaardige woonwagens kunnen staan.

Momenteel beschikken we in Vlaanderen over 55 standplaatsen voor rondtrekkende woonwagenbewoners, verdeeld over 3 doortrekkersterreinen (in Gent, Kortrijk en Asse). In Lille is de aanleg van een nieuw doortrekkersterrein gepland. Het voormalige doortrekkersterrein in Huizingen wordt gerenoveerd en is daarom tijdelijk omgevormd tot pleisterplaats.

Een gecoördineerd overheidsbreed beleid ten aanzien van woonwagenbewoners

Woonwagenbewoners zijn volgens het Integratie- en Inburgeringsdecreet van 7 juni 2013 een bijzondere doelgroep van het integratiebeleid. Omdat het beleid ten aanzien van

¹¹ Zie de website van het Agentschap Integratie en Inburgering voor meer informatie over deze bevolkingsgroepen: <http://www.agii.be/thema/bijzondere-groepen/woonwagenbewoners/wie-zijn-de-woonwagenbewoners>

woonwagenbewoners een inclusieve en horizontale aanpak vergt, werd beslist om het beleid inzake woonwagenbewoners te integreren in dit Horizontaal Integratiebeleidsplan.

In de schoot van de commissie Integratiebeleid werd een coördinatiegroep woonwagenbeleid opgericht, met aanspreekpunten van de relevante beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid, die verantwoordelijk zijn voor voorbereiding, realisatie, opvolging en eventuele bijsturing van de acties binnen het eigen beleidsdomein en van acties die in samenwerking met andere beleidsdomeinen vorm krijgen. Aan de coördinatiegroep neemt ook een vertegenwoordiger van het Minderhedenforum deel, als belangenbehartiger en expert woonwagenbewoners en van VVSG.

Daarnaast wordt minstens één maal per jaar een klankbordgroep samengeroepen, die bestaat uit externe stakeholders met expertise over de doelgroep woonwagenbewoners en/of stakeholders die deze doelgroep vertegenwoordigen: Minderhedenforum, Unia, het Kinderrechtencommissariaat, VVSG, Caritas Vlaanderen, Foyer vzw, Samenlevingsopbouw Limburg, Samenlevingsopbouw Vlaams-Brabant, en vertegenwoordigers van de provinciebesturen deel aan de klankbordgroep. Een vertegenwoordiger van CAW Antwerpen en een vertegenwoordiging van de beheerders van de terreinen zullen ook in de klankbordgroep worden opgenomen. De klankbordgroep heeft een adviserende functie.

Vanuit het integratiebeleid zijn woonwagenbewoners een doelgroep in functie van coördinatie en afstemming over de verschillende beleidsdomeinen heen. Veel problemen die woonwagenbewoners ondervinden hangen samen met hun preciaire woonsituatie: daarom zetten we in dit actieplan in op de verbetering van de woonsituatie (zie operationele doelstelling 5.1.). De maatschappelijke participatie van woonwagenbewoners is in verschillende beleidsdomeinen nog te beperkt, daarom zet we hier vanuit verschillende beleidsdomeinen op in (operationele doelstelling 5.2.).

OD 5.1: We verbeteren de woonsituatie van woonwagenbewoners

Het beleid m.b.t. woonwagenterreinen werd samen met de middelen vanaf begin 2015 overgeheveld van het beleidsveld 'inburgering en integratie' naar het beleidsveld 'woonbeleid'. Hierdoor staat het woonbeleid in voor de subsidiëring van de kostprijs voor de verwerving, inrichting of uitbreiding van zowel een residentiële- als doortrekkersterrein of de renovatie van een woonwagenterrein. Instrumenten om te komen tot een slagkrachtig woonbeleid voor woonwagenbewoners zijn monitoring, het creëren van bijkomende standplaatsen, het ondersteunen van lokale besturen bij het beheer van de terreinen en de coördinatie van de opvang van doortrekkers.

Monitoring

Om de behoefte aan bijkomende standplaatsen in te schatten is het belangrijk om **de standplaatsen en bezettingsgraad van residentiële en doortrekkersterreinen te monitoren**. De Agentschappen Integratie en Inburgering en Wonen-Vlaanderen hebben hierover samenwerkingsafspraken gemaakt. Doel is om op regelmatige basis een actueel overzicht te hebben van de standplaatsen (en de bezettingsgraad) op residentiële woonwagenterreinen en doortrekkersterreinen.

Voor wat betreft doortrekkersterreinen, onderzoeken de Agentschappen Binnenlands Bestuur en Wonen-Vlaanderen of een **gemeenschappelijk registratiesysteem** op doortrekkersterreinen kan ontwikkeld worden. Een meer uniform registratiesysteem kan zorgen voor een grotere efficiëntie

in infoverzameling en info-analyse enerzijds en voor kwaliteitsvolle en accurate beleidsinformatie anderzijds. Het gemeenschappelijk registratiesysteem bevordert zo het kwaliteitsvol beheer van de terreinen. De beleidsinformatie is relevant voor het woonbeleid (bv. bezettingsgraad van de doortrekkersterreinen, terugkerende bewoners, tijdsverloop,...), maar ook voor andere aspecten van het inclusieve en horizontale integratiebeleid t.a.v. woonwagenbewoners (zie ook doelstelling 5.2). Bij uitbreiding bekijken we of dit systeem kan gebruikt worden om de bezettingsgraad van residentiële terreinen te monitoren.

Creëren van bijkomende standplaatsen

De subsidiëring van de woonwagenterreinen wordt geregeld bij decreet van 28 maart 2014 houdende een subsidie voor investeringen in residentiële woonwagenterreinen en doortrekkersterreinen voor woonwagenbewoners, het BVR van 11 december 2015 (nadien gewijzigd door het BVR van 29 september 2017) en het ministerieel besluit (MB) van 23 februari 2016 (nadien gewijzigd door het MB van 1 juni 2017).

Om tot de gewenste resultaten te komen, is het belangrijk dat bij het subsidiëren, het aanleggen en verbeteren van woonwagenterreinen via overleg ook andere beleidsdomeinen en (lokale) actoren en de woonwagenbewoners zelf betrokken worden. Het woonwagenterrein ligt in een gezonde omgeving, waar gemakkelijk een aansluiting op bestaande infrastructuur gerealiseerd kan worden. In de omgeving zijn primaire voorzieningen van dagelijkse, commerciële, dienstverlenende en socioculturele aard beschikbaar. De omvang van het woonwagenterrein stemt overeen met de lokale behoeften. Elke nieuwe inplanting of uitbreiding van een bestaand woonwagenterrein wordt vóór de subsidieaanvraag besproken op het lokaal woonoverleg. Op het lokaal woonoverleg wordt besproken op welke manier het woonwagenterrein tegemoetkomt aan de lokale behoeften en hoe de inspraak van de woonwagenbewoners gewaarborgd zal worden.

Wonen-Vlaanderen regelt de subsidiëring van residentiële woonwagenterreinen en doortrekkersterreinen en communiceert over de modaliteiten naar mogelijke initiatiefnemers. Wonen-Vlaanderen, Agentschap Integratie en Inburgering en de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen spelen actief in op meldingen van besturen die een initiatief tot aanleg van een residentieel woonwagenterrein of doortrekkersterrein overwegen. Tot slot, om de lokale besturen te helpen bij het zoeken naar geschikte gronden zullen ABB, AgII, Wonen-Vlaanderen, VMSW en Departement Omgeving in overleg met verschillende beleidsdomeinen bekijken of er gronden zijn van de Vlaamse overheid die kunnen benut worden als woonwagenterrein en het nodige overleg opstarten. In eerste instantie wordt gekeken naar mogelijke gronden die kunnen dienen als pleisterplaats of doortrekkersterrein.

Ondersteunen van de lokale besturen bij het beheer van de terreinen

Het Agentschap Integratie en Inburgering, het Agentschap Wonen-Vlaanderen en het Departement Omgeving **ondersteunen de lokale besturen bij het beheer van de terreinen**, ieder wat betreft hun bevoegdheid, door het organiseren van intervisie en overleg.

Coördinatie van de opvang van doortrekkers

De coördinerende rol voor de opvang van rondtrekkende woonwagenbewoners is per omzendbrief toegekend aan de **provinciegouverneurs**. Omwille van het bovenlokale karakter van het verblijf van rondtrekkende woonwagenbewoners verkeren provinciebesturen in de juiste positie om hun

grondgebonden bevoegdheden aan te wenden om te voorzien in voldoende terreinen waar rondtrekkende woonwagenbewoners tijdelijk kunnen verblijven.

Rondtrekkenden kunnen (idealiter) terecht op doortrekkersterreinen. Een doortrekkersterrein is een terrein bestemd en ingericht voor het tijdelijk plaatsen van verkeerswaardige woonwagens. Gezinnen kunnen er enkele dagen of weken verblijven. De voorzieningen zijn meestal gemeenschappelijk. Het aantal doortrekkersterreinen is in Vlaanderen nog onvoldoende om alle gezinnen op te vangen. Daardoor moeten rondtrekkenden veelal op zoek gaan naar een daarvoor niet ingerichte plaats. Dit levert vaak problemen op.

Een doortrekkersterrein biedt het belangrijke voordeel dat rondtrekkenden op een structurele en duurzame wijze kunnen worden opgevangen. De nodige ruimte en nutsvoorzieningen kunnen worden aangelegd op daartoe goed uitgekozen plaatsen, rekening houdend met de veiligheid en de toegankelijkheid en in harmonie met de buurtbewoners en de omgeving. Voor een goede beheersbaarheid kiest de Vlaamse overheid voor kleinschalige doortrekkersterreinen, met 10 tot 25 standplaatsen.

Een pleisterplaats voor woonwagenbewoners is een terrein dat normaal gezien niet bestemd is voor het plaatsen van een woonwagen, maar waarop onder bepaalde voorwaarden voor een beperkte periode verkeerswaardige woonwagens kunnen staan. Als pleisterplaats kunnen onder meer de volgende terreinen in aanmerking komen: een parkeerterrein, een doodlopende of ongebruikte weg, een openbaar plein, een ongebruikt terrein. Pleisterplaatsen kunnen een deel zijn van het openbaar domein, maar ook ter beschikking worden gesteld door een particuliere eigenaar.

Rond de coördinatie van de opvang van doortrekkers werd in 2017 een geactualiseerde **omzendbrief “doortrekkersterreinen en pleisterplaatsen”** verstuurd naar alle lokale besturen. Het Agentschap Integratie en Inburgering ondersteunt de beheerders van de doortrekkersterreinen door intervisie. Om te zorgen voor een verbetering van de leefsituatie van rondtrekkende woonwagenbewoners zal via onderzoek en via overleg vanuit de coördinatiegroep woonwagenbewoners nog bekeken welke partners de lokale beheerders nog kunnen ondersteunen bij de opvang van rondtrekkende woonwagenbewoners. Ook het ontwikkelen van een gemeenschappelijk registratiesysteem voor de doortrekkersterreinen (zie supra bij “monitoring”) en de initiatieven die vanuit Wonen-Vlaanderen genomen worden om bijkomende terreinen te creëren dragen bij aan een betere opvang van doortrekkers.

Informereren en sensibiliseren

Wonen-Vlaanderen verzamelt en ontsluit alle **informatie die nodig is voor initiatiefnemers** om een woonwagenterrein in te richten en een subsidieaanvraag in te dienen. In dit kader zal de informatie rond “Wonen op Wielen”, online geactualiseerd worden m.b.t. de nieuwe procedure voor de subsidieaanvragen zoals voorzien in het nieuwe besluit van de Vlaamse Regering en bijbehorend ministerieel besluit.

OD 5.2. We bevorderen de participatie van woonwagenbewoners aan de verschillende maatschappelijke domeinen

Bij het bevorderen van participatie van woonwagenbewoners zijn verschillende beleidsdomeinen verantwoordelijk. Omdat Rom onder de woonwagenbewoners de meest kwetsbare groep zijn, maar we als overheid nog te weinig inzicht hebben in de (omvang van) de woonnoden bij deze

groep, de problematieken en mogelijke oplossingen op vlak van gezondheid, onderwijs, welzijn, werk,... laten we een kwalitatief onderzoek uitvoeren naar de woon- en leefsituatie van deze doelgroep. Voor kwantitatieve informatie kan het uniform registratiesysteem op doortrekkersterreinen een bijdrage leveren. In het onderwijsbeleid, het gezinsbeleid, welzijnsbeleid en zorg en gezondheid ondernemen we gerichte acties die aansluiten bij de algemene beleidslijnen.

Kwalitatief onderzoek naar de woon- en leefsituatie van Rom-woonwagenbewoners

Het Agentschap Binnenlands Bestuur laat, in overleg met andere beleidsdomeinen en partners, een **kwalitatief onderzoek** uitvoeren naar **de woon- en leefsituatie van de Belgische Rom**. Het onderzoek peilt naar een aantal aspecten die verband houden met maatschappelijke participatie, (woon)noden en (woon)wensen en attitudes. Uit gesprekken met beheerders en andere contactpersonen en uit voorgaand onderzoek blijkt immers dat vooral Rom zich in een zeer kwetsbare positie bevinden en een grote armoede kennen.

Voornamelijk bij de rondtrekkende Rom is er nood aan onderzoek, omdat zij niet ingebed zijn in een lokaal netwerk. Het is hierbij onder meer belangrijk om na te gaan of deze Rom gedwongen rondtrekken uit gebrek aan een residentiële standplaats, of dat het hun eigen keuze is om rond te trekken. De Rom op de residentiële terreinen (met name in Wilrijk, Mortsels en Leuven) hebben een aantal andere noden dan de (gedwongen) rondtrekkende Rom. Door het lokale beheer daar en de betere inbedding in de lokale samenleving is er een beter zicht op de noden en mogelijkheden van deze mensen. Toch is het nuttig om ook deze groep mee te onderzoeken. De praktijk toont aan dat Belgische Rom (op de terreinen en rondtrekkend) vele familiale banden hebben en soms bij elkaar staan (op het terrein of tijdens het rondtrekken). Indien mogelijk kunnen ook Rom bevraagd worden die op privéterreinen wonen. Het is daarom ook nuttig om de vergelijking te maken tussen beide groepen, residentieel en rondtrekkend.

Wanneer we de maatschappelijke participatie, noden, wensen en attitudes van de hele groep Rom laten onderzoeken, geeft dit ook de kans om te kijken waar de verschillen in 'samenleven in diversiteit' zich bevinden tussen de vrijwillig rondtrekkenden, gedwongen rondtrekkenden en zij die al jaren een vaste standplaats hebben op een residentieel woonwagenterrein.

Daarnaast focust het onderzoek op de vormen van ondersteuning en hulpverlening nu reeds geboden worden. Het doel is om hieruit prioritair aan te pakken problemen te detecteren, goede praktijken en mogelijke nieuwe acties te bepalen en te bepalen welke actoren, beleidsniveaus en beleidsvelden hierin verantwoordelijkheid kunnen opnemen.

Kwantitatieve beleidsinformatie over rondtrekkende woonwagenbewoners

Ook het te onderzoeken **uniform registratiesysteem** kan de nodige kwantitatieve informatie opleveren voor de verdere ontwikkeling van het inclusieve en horizontale integratiebeleid t.a.v. rondtrekkende woonwagenbewoners. De beleidsinformatie wordt geanonimiseerd en geaggregeerd op een voldoende hoog niveau, opdat de privacy van rondtrekkende woonwagenbewoners steeds gewaarborgd blijft.

Ontwikkelen van een beleid voor het jonge kind bij woonwagenbewoners

De Huizen van het Kind verenigen als lokaal netwerk de diverse actoren die binnen een ruime invulling van gezinsondersteuning een rol spelen. Deze netwerken hebben een bijzondere opdracht

als het gaat om het bereiken van maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Hiertoe behoren woonwagengezinnen die verblijven op vaste en doortrekkersterreinen.

We **versterken de samenwerking binnen het kader van Huizen van het Kind** zodat ook gezinnen met jonge kinderen en aanstaande ouders die in woonwagens wonen maximaal ondersteund kunnen worden. Om de lokale samenwerking te versterken start in eerste instantie een bovenlokaal uitwisselingsplatform met lokale praktijkwerkers. Daarnaast zetten we in op de ondersteuning van de lokale actoren op het vlak van samenwerking en competenties in het werken met gezinnen die in woonwagens wonen. Bestaande praktijken worden aangesproken in functie van inspiratie. Bedoeling is beide sporen meer structureel uit te bouwen.

In het kader van deze samenwerking werd een netwerk Be-Reyn (Belgian Romani Early Network) opgericht, dat een eerste maal samenkwam in maart 2018. Een intervisietraject voor praktijkwerkers is gepland in het najaar van 2018. Daarnaast is een eerste bijeenkomst van een bovenlokaal overleg “Doortrekkersterreinen” voorzien voor het najaar 2018. Dit overleg tussen praktijkwerkers onderwijs, integratie, zorg en gezondheid en Kind en Gezin wil komen tot een versterkte lokale en bovenlokale samenwerking.

Kind en Gezin werkt mee aan het actieplan “Over thuis, kinderopvang, kleuterschool en transitie”. Daarin is ook een actie opgenomen m.b.t. de participatie aan onderwijs bij Rom (zie ook verder).

Onderbescherming van woonwagenbewoners tegengaan met een proactieve en outreachende aanpak

Woonwagenbewoners zijn een kwetsbare doelgroep die niet gemakkelijk zelf de stap ze naar hulp- en dienstverlening. We zorgen er voor dat **onderbescherming wordt aangepakt** bij woonwagenbewoners op residentiële en doortrekkersterreinen en dat **hulp- en dienstverlening proactief wordt aangeboden**. Waar mogelijk, wordt de uitrol van het Geïntegreerd Breed Onthaal als opportuniteit gebruikt. Het Geïntegreerd Breed Onthaal is een samenwerking tussen minstens CAW, OCMW en de diensten maatschappelijk werk van de mutualiteiten en kadert binnen het Lokaal Sociaal Beleid (zie ook doelstelling 1.2.) Deze samenwerking is gericht op het realiseren van een toegankelijke sociale hulp- en dienstverlening en het tegengaan van onderbescherming.

Opdat dit lokale samenwerkingsverband ook de hulp- en welzijnsvragen van woonwagenbewoners capteert, zorgen we er voor dat de lokale en bovenlokale actoren elkaar kennen en dat er bij alle betrokken actoren meer kennis is over deze doelgroep. We faciliteren dus actief kennisoverdracht bij en netwerkvorming tussen de actoren (lokaal, Vlaams) die betrokken zijn bij de doelgroep woonwagenbewoners.

Zorg en gezondheid bij de rondtrekkende woonwagenbewoners

De grootste problemen inzake gezondheidszorg zijn te situeren bij de Rom, vooral bij de rondtrekkende Rom of bij Rom die op privéterreinen wonen. Ook bij woonwagenbewoners die op residentiële terreinen verblijven, is er nood aan extra initiatieven inzake gezondheidszorg.

Het Agentschap Zorg en Gezondheid heeft in 2017 een nieuwe overheidsopdracht voor **een mobiel vaccinatieteam** uitgeschreven en toegekend. Het vaccinatieteam wordt ingeschakeld voor het vaccineren van moeilijk te bereiken groep met een lage vaccinatiegraad. Zij worden onder andere ingezet op doortrekkersterreinen voor woonwagenbewoners. De beheerders van deze terreinen contacteren het mobiele team als er nieuwe bewoners zijn.

De kwaliteit van de woonomgeving bij woonwagenbewoners is vaak ongezond, door onder meer onaangepast binnenmilieuklimaat, binnen roken, ongezonde ligging, onvoldoende toegang tot kwalitatief drinkwater, ... Werken aan de **kwaliteit van de woonomgeving** behoort voor Zorg en Gezondheid tot het facettenbeleid waar aandacht wordt gegeven aan mensen met een lagere sociaaleconomische status. Zorg en Gezondheid werkt mee om vanuit eerste hand te vernemen welke knelpunten er zijn en indien mogelijk welke samenwerking / ondersteuning kan tot stand komen.

Onderwijsbeleid voor woonwagenbewoners: kleuters, kinderen, jongeren en volwassenen

De participatie van kinderen van woonwagenbewoners aan het onderwijs is problematisch: kinderen zijn vaak niet ingeschreven en de afwezigheden liggen problematisch hoog. Dit geldt nog meer voor kinderen op doortreksterreinen, dan voor kinderen op residentiële terreinen, en nog meer voor het kleuteronderwijs dan voor het lager en secundair onderwijs.

Een zeer beperkte participatie aan het kleuteronderwijs zorgt voor een verlate instroom op leeftijd¹² in het basisonderwijs. Leerlingen stromen met vertraging, vaak met taalachterstand (vooral bij Rom) en achterstand op schoolse vaardigheden, in het lager onderwijs. Dat maakt de eerste ervaring in het leerplichtonderwijs zelden tot een succeservaring, waardoor leerlingen snel terug afhaken en de problematische afwezigheden zich snel opstapelen. De opgelopen achterstand leidt dan weer tot een moeilijke doorstroom naar secundair onderwijs en oververtegenwoordiging in het buitengewoon onderwijs.

Uit het onderzoek naar **kleuterparticipatie** blijkt dat kinderen van woonwagenbewoners een van de meest ondervertegenwoordigde groepen is. Een specifieke aanpak voor deze leerlingen dringt zich dan ook op. De ervaring met toeleiding naar onderwijs van kinderen op residentiële woonwagenterreinen heeft geleerd dat de focus van ouders voornamelijk tot uitsluitend gericht is op het leerplichtonderwijs. De achterstand die opgelopen wordt door het niet of zeer beperkt participeren aan het kleuteronderwijs, wordt zelden ingehaald. Te veel problematische schoolloopbanen, vroegtijdig schoolverlaten en oververtegenwoordiging in het buitengewoon onderwijs zijn het gevolg.

Daarom worden een aantal **proefprojecten** gepland met een zeer gerichte focus op het kleuteronderwijs. Doel is om zowel ouders als leerlingen het belang van het kleuteronderwijs te doen ervaren, en de overstap naar het lager onderwijs zo positief mogelijk te laten verlopen. Op een aantal residentiële terreinen is er al geëxperimenteerd met het toeleiden van kleuters naar onderwijs. In de eerste plaats gaat het over de acties op **residentiële terreinen** in Leuven, Morsel en Wilrijk. Maar ook op andere residentiële terreinen werden relevante ervaringen opgebouwd.

Kritische succesfactoren worden in kaart gebracht, rekening houdend met de specifieke context van de verschillende terreinen. Samen met de lokale overheid worden mogelijkheden onderzocht om via pilootprojecten kinderen naar kleuteronderwijs toe te leiden. Indien nodig wordt de mogelijkheid van het aanbieden van kleuteronderwijs op of nabij het terrein onderzocht. De omliggende scholen worden actief betrokken, gezien doorstroom naar het reguliere lageronderwijsaanbod het uiteindelijke doel is.

¹² Voor kinderen die geen 220 halve dagen aanwezig waren in het laatste jaar van het kleuteronderwijs beslist de klassenraad over de toelating tot het lager onderwijs. Op 7 jaar heeft een leerling echter recht op instroom in het lager onderwijs op basis van leeftijd.

Kleuters en leerplichtige kinderen op de doortrekkersterreinen participeren amper aan onderwijs. Er is echter ook zeer weinig zicht op het aantal 2,5- tot 18-jarigen dat op de doortrekkersterreinen verblijft, en op de periodes waarin ze (op doortrekkersterreinen) in Vlaanderen verblijven. Om specifieke acties te kunnen ondernemen, is een zicht op het aantal leerlingen en de verhuisbewegingen tussen de doortrekkersterreinen noodzakelijk. In eerste instantie zal dan ook gezocht worden naar een manier om **(de onderwijsvraag van) kinderen op doortrekkersterreinen in kaart te brengen**. De beleidsinformatie uit het uniform registratiesysteem op doortrekkersterreinen (zie ook eerder) kan hiertoe bijdragen. Intussen worden ook de ervaringen met (toeleiding naar) onderwijs op de bestaande doortrekkersterreinen gebundeld.

Het Departement Onderwijs brengt in een **werkgroep Rom en onderwijs** het Agentschap Binnenlands Bestuur, het Agentschap Integratie en Inburgering, het Agentschap voor Onderwijsdiensten samen. Ook vertegenwoordigers van de lokale en provinciale besturen (beheer terreinen) worden uitgenodigd. Agenda- en actiepunten binnen deze werkgroep zijn:

- Opvolging van acties rond woonwagenbewoners binnen Lokale Onderwijsplatformen (LOP's) en het verhogen van de aandacht van de LOP's voor deze doelgroep.
- Eventuele noden in kaart brengen rond extra aanbod Nederlands en alfabetisering voor woonwagenbewoners, in overleg met het Agentschap Integratie en Inburgering.
- Ontsluiten van expertise rond de manier van werken met kinderen van woonwagenbewoners i.f.v. ondersteuning en coaching van betrokken leerkrachten en scholen.
- Terugkoppeling over de monitoring van de onderwijsvragen en –noden op de doortrekkersterreinen.
- Terugkoppeling over de proefprojecten rond kleuterparticipaties op de doortrekkersterreinen.

Informeren en sensibiliseren

Het Agentschap Integratie en Inburgering verzamelt en ontsluit alle **informatie over initiatieven ter versterking van de maatschappelijke participatie** van woonwagenbewoners. Er zijn in dit kader afspraken gemaakt over de verwijzing van en naar relevante websites, zoals Wonen-Vlaanderen, VMSW, departement Omgeving, Agentschap Integratie en Inburgering en Agentschap Binnenlands Bestuur.